

Den røde tråd i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik

*En analyse af Danmarks internationale engagement
siden 11. september 2001.*

Af Rasmus Falk Olesen, MA 142361

Vejleder: Henrik Laugesen
Dato: 24. januar 2019
Antal tegn: 99.858

ABSTRACT

This paper analyses whether there is a common thread in Danish Foreign and Security Policy. It does so by examining a number of parliamentary resolutions that has been the basis for the assignments for Danish armed forces abroad over the last period of years. These parliamentary resolutions span over a period from 2001, where terrorists attacked a number of targets in New York and Washington, and until today, where an emerging instability is seen between the Western and Eastern hemisphere.

The analysis is based on theory from the Copenhagen School in international politics and relations. Especially the Securitization process is relevant when it comes to the understanding of how the parliamentary process works. In the parliamentary resolutions, I will identify Speech Acts, and thereby show how these matches with the Referent Object. This paper will show that there is a common thread in Danish Foreign and Security Policy, and that the overarching objective is to ultimately secure the survival of a free and independent nation, which is formed by a number of values.

RESUME

Dette masterprojekt tager udgangspunkt i et aktuelt emne. Et af de spørgsmål, der bliver stillet i disse år er, hvorvidt dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik står foran en skillevej. Tidligere tiders relative stabilitet og forudsigelighed er muligvis ved at blive afløst af en anderledes usikkerhed og ustabilitet.

Det er en interessant diskussion, hvorfor jeg gerne vil undersøge dette nærmere. Svaret på dette spørgsmål, vil jeg vurdere, kan meget vel have stor indflydelse og konsekvenser på det Forsvar, som jeg i dag kender som mit virke og arbejdsplads. Derfor søger jeg i projektet efter en rød tråd eller hovedskudsretning i de folketingsbeslutninger, der har dannet grundlaget for danske internationale indsættelser i de seneste 17 år. Ved denne analyse kan jeg komme tættere på, hvorvidt dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik er præget af stabilitet eller det modsatte.

For at undersøge dette emne vedrørende dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik nærmere har jeg valgt et afførende sted i form af en række af de folketingsbeslutninger, der har skabt rammerne for danske internationale indsatser under fjerne himmelstrøg. Tidsmæssigt har jeg afgrænset min analyse til perioden fra 2001 og til i dag. Dermed spænder jeg over en periode, hvor krigen mod terror har været højaktuel, og til nu, hvor afskrækkelse og tilstedeværelse rettet mod Rusland har fundet et nyt og højere niveau sammenlignet med tidligere.

Det teoretiske bagtæppe som jeg arbejder ud fra i dette projekt er Københavnerskolen. Via denne skoles teori om sikkerhedsliggørelse, kan den anvendes til at forstå, hvordan visse sikkerhedsemner kan være så alvorlige, at der blandt andet skal afsættes ekstraordinære ressourcer og gennemføres nytænkende tiltag for at håndtere disse.

Analysen af syv forskellige folketingsbeslutninger viser, at der kan identificeres en rød tråd i disse. Denne røde tråd har udgangspunkt i et overordnet mål om hele tiden at optimere dansk sikkerhed, således staten Danmark ultimativt overlever.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	s. 4
1.1 Motivation og relevans	s. 6
1.2 Problemdiskussion	s. 7
1.3 Problemformulering	s. 8
1.4 Metode og struktur	s. 8
1.5 Centrale begreber	s. 9
1.6 Afgrænsning	s. 11
1.7 Videnskabsteori	s. 12
2. TEORI	s. 12
2.1 Konstruktivisme	s. 12
2.2 Københavnerskolen	s. 13
2.3 Sikkerhedsliggørelse	s. 14
3. EMPIRI	s. 16
3.1 Folketingsbeslutninger	s. 17
3.2 Kildekritik	s. 19
4. OPERATIONALISERING	s. 19
5. ANALYSE	s. 21
5.1 Kvantitativ delanalyse	s. 22
5.2 B 37, december 2001	s. 26
5.3 B 24, oktober 2008	s. 29
5.4 B 59, november 2009	s. 32
5.5 B 89, marts 2011	s. 35
5.6 B 29, december 2013	s. 37
5.7 B 122, august 2014	s. 39
5.8 B 150, april 2017	s. 41
6. KONKLUSION	s. 44
7. PERSPEKTIVERING	s. 47
8. KILDER	s. 49

1. INDLEDNING

Formålet med indeværende kapitel er at definere rammerne for mit masterprojekt. Jeg vil gennem en introduktion til mit projekt vise, hvorfor indholdet af dette er relevant. Projektets omdrejningspunkt er den eventuelle røde tråd, der kan identificeres i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Min påstand eller hypotese skal være, at der kan identificeres en rød tråd i den af Danmark til enhver tid førte udenrigs- og sikkerhedspolitik. Denne røde tråd har til hensigt, på trods af omskiftelige indenrigs- eller udenrigspolitiske forhold, ultimativt at sikre nationens overlevelse.

Masterprojektet indledes med min motivation for at skrive dette. Derefter opstiller jeg, via en problemdiskussion, en egentlig problemformulering og supplerer denne med metodiske overvejelser. Udvalgt teori og indhentet empiri danner herefter grundlag for analysen, og den efterfølgende konklusion besvarer min problemformulering. Slutteligt angiver jeg en kort perspektivering.

Sikkerhedspolitikken og den stabilitet, der har været et gennemgående tema siden murens fald i 1989, er i opbrud. Dette fremgår både af det generelle medie billede og af regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi, 2019-2020 (UM, 2019). De aktuelle krisetemaer taler for sig selv. Med overskrifter som Brexit (DR, 2019), et handlingslammet EU, der ikke formår at håndtere flygtninge- og migrantkrisen (Altinget, 29. januar 2018), et USA, der udstiller NATO's skrøbelighed (JP, 10. juli 2018) og et stadig mere selvbevidst Rusland, der formår at sætte den sikkerhedspolitiske dagsorden i både Mellemøsten og Østeuropa (Jensen, 2016), kan det være en udfordring at gabe over alle disse ubesvarede spørgsmål.

I perioden fra 2001 og til i dag har Danmark bevæget sig fra at deltage i krigen mod terror (B37, 2001, side 2), til at gennemføre kapacitetsopbygning i fjerne egne af verden (B59, 2009, side 2) og videre til regionalt forsvar og afskrækkelse (B150, 2017, side 2). Denne udvikling er sket over blot 17 år. Ind i mellem kan det overfor det omkringliggende samfund virke som om, at Forsvaret har stået alene og forladt tilbage på perronen, alt i mens det

politiske niveau tilsyneladende har ændret togets kørselsretning og hastighed flere gange.

Uforudsigeligheden i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik har næppe været større end den er i disse år. De traditionelle alliancer synes at være udfordret, og dette understreges blandt andet når forsvarschefen udtaler, at Danmark muligvis skal se sig om efter nye allierede eller partnere (OLFI, 2018).

Alt dette vidner om en hastig udvikling. Den store sikkerhedspolitiske omskiftelighed stiller krav til en stor omstillingsparathed - ikke mindst doktrinært - for hele Forsvaret, herunder Hæren, Søværnet, Flyvevåbnet og specialoperationsstyrkerne. En sådan omskiftelighed og udvikling har presset Forsvaret på stort set alle fronter og ressourcer siden 11. september 2001.

Betyder alt dette så, at den almindelige dansker skal være bekymret for dansk sikkerhed? Betyder denne uforudsigelighed og de skiftende mål, at vores evne til at forsvare os selv er reduceret, eller at vores suverænitet og nationale identitet er under pres? Betyder denne omskiftelighed at vi bliver mindre sikre?

Næppe. For på trods af de ovennævnte usikkerheder og ubekendte er der noget, der forbliver status quo. Der er en grundfæstet kontinuitet, der kan spores. Og denne kontinuitet kan identificeres i de folketingsbeslutninger, der ligger til grund for danske operationer i en international kontekst siden 2001.

Masterprojektet er dermed bygget op som et argument for, at der på trods af skiftende flertal i folketinget, og deraf afledt skiftende regeringer (STM hjemmeside, 2019), har været en gennemgående rød tråd i de folketingsbeslutninger, der har sanktioneret indsættelser af danske styrker i udlandet. Jeg vil gennem en konstruktivistisk analyse påvise at der, på trods af usikkerhed og omskiftelighed, til stadighed har været en relativ konsekvent strategi. Denne strategi har været hele tiden været at balancere dansk sanktionerede indsatser i verdens

brændpunkter således, at internationale institutioner og organisationer såsom FN, NATO og EU understøttes. Parallelt med dette har nationale aktører såsom USA og Storbritannien skullet tilgodeses, og endeligt har principper som folkeret, menneskerettigheder, ytringsfrihed og kvinders rettigheder skullet inddrages. Ved at tale om denne balancerede tilgang på politisk niveau skabes der et narrativ, hvor – ultimativt - nationens overlevelse samt katalysatorerne til dette sikres.

1.1 Motivation og relevans

Fra mit militære virke, baggrund og ståsted vil jeg gerne blive klogere på de politiske prioriteringer og dispositioner, der sætter rammerne for Forsvarets opgaveløsning. Jeg er nysgerrig på at forstå de bagvedliggende bevæggrunde for, hvordan og hvorfor det politiske niveau anvender Forsvaret som et udenrigs- og sikkerhedspolitisk instrument.

Som ansat i Forsvaret kan der til daglig være elementer af frustration, når det opleves, at de operationstyper og opgaver man bliver uddannet og trænet til, skifter karakter i et hastigt tempo. For at forstå disse hurtigere transformationer indenfor Forsvarets kerneopgaver og karakteristika, herunder geografi, operationstyper og politiske mandater, bedre, er det for mig relevant at undersøge det politiske niveaus baggrunde og bevæggrunde.

Med dels min almindelige nysgerrighed og dels ovenstående in mente vil jeg derfor gerne blive klogere på, hvorvidt der i de folketingsbeslutninger, strategier eller andre centrale dokumenter, der har dannet grundlaget for de forskelligartede danske indsatser, kan identificeres en rød tråd. Denne røde tråd kunne være, at der fra dansk side, på trods af militære operationers forskelligartede mål og midler, ses elementer i de overordnede rammer, der gentages.

Som officer med ca. 20 års ansættelse i Forsvaret tilhører man som udgangspunkt en stærk kultur, hvor alle efter bedste evne, forsøger at efterleve ordrer og at arbejde i retning af at få mål og midler til at mødes og hænge sammen. Derfor er det interessant for mig bedre at

forstå de rammer, der definerer Forsvarets opgaveløsning. Dette vil jeg personligt kunne anvende fremadrettet i mit virke, da jeg, blandt mange opgaver for officerskorpset, vurderer, at en af de vigtigste er at kunne klæde politiske beslutningstagere fagligt på. Denne faglighed og respekt for samme styrkes, såfremt officerskorpset forstår det politiske miljø og niveau bedre, og derved kan oversætte militærfaglige muligheder og begrænsninger ind i en politisk virkelighed og kontekst. Min påstand skal være, at det politiske niveau efterspørger kvalificeret rådgivning, og den efterspørgsel skal officerskorpset være i stand til at imødekomme.

1.2 Problemdiskussion

Som beskrevet i indledningen er dette projekt bygget op som et argument for, at der til stadighed kan genfindes en såkaldt rød tråd i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Denne røde tråd kunne bestå af en række delelementer, som kommer til udtryk i de folketingsbeslutninger, der danner rammen for danske indsatser på den internationale scene.

Danmark har i 2019 ikke formuleret en skriftlig og publiceret overordnet sikkerhedsstrategi – en såkaldt Grand Strategy (Breitenbauch, 2008, side 7) (Jakobsen og Møller, 2012, side 107). Det tætteste landet kommer på en sådan, er regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi 2019-2020 (UM, 2019) og dennes forløber. Derudover er prioriteringer og andet vedrørende dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik beskrevet i regeringsgrundlaget af november 2016. Disse nutidige dokumenter imødegår delvist den fraværende, men til tider efterspurgte, overordnede sikkerhedsstrategi. Men da dokumenterne blot er gældende for en begrænset periode, og da de endvidere er formuleret af den siddende regering, kan det ikke betragtes som en overordnet strategi, der skal kunne sætte retningen for landets sikkerhed og prioriteter i en årrække.

På trods af fraværet af en formuleret og bredt forankret overordnet sikkerhedsstrategi skal det være min påstand, at der kan genfindes et eller flere af de tilsvarende delelementer, som udgør den røde tråd i den række af folketingsbeslutninger, der har dannet rammen for de

danske internationale indsatser. Dette kunne indikere, at der findes en ikke-publiceret overordnet sikkerhedsstrategi, eller måske nærmere en art tjekliste, som anvendes, når der skal sikres bred opbakning til de folketingsbeslutninger, der er afgørende og rammesættende for Forsvarets internationale virke. Denne alternative tjekliste tager udgangspunkt i en sikkerhedsliggørelse af de relevante delelementer, der indgår i denne tjekliste.

1.3 Problemformulering

På baggrund af ovenstående har jeg opstillet følgende:

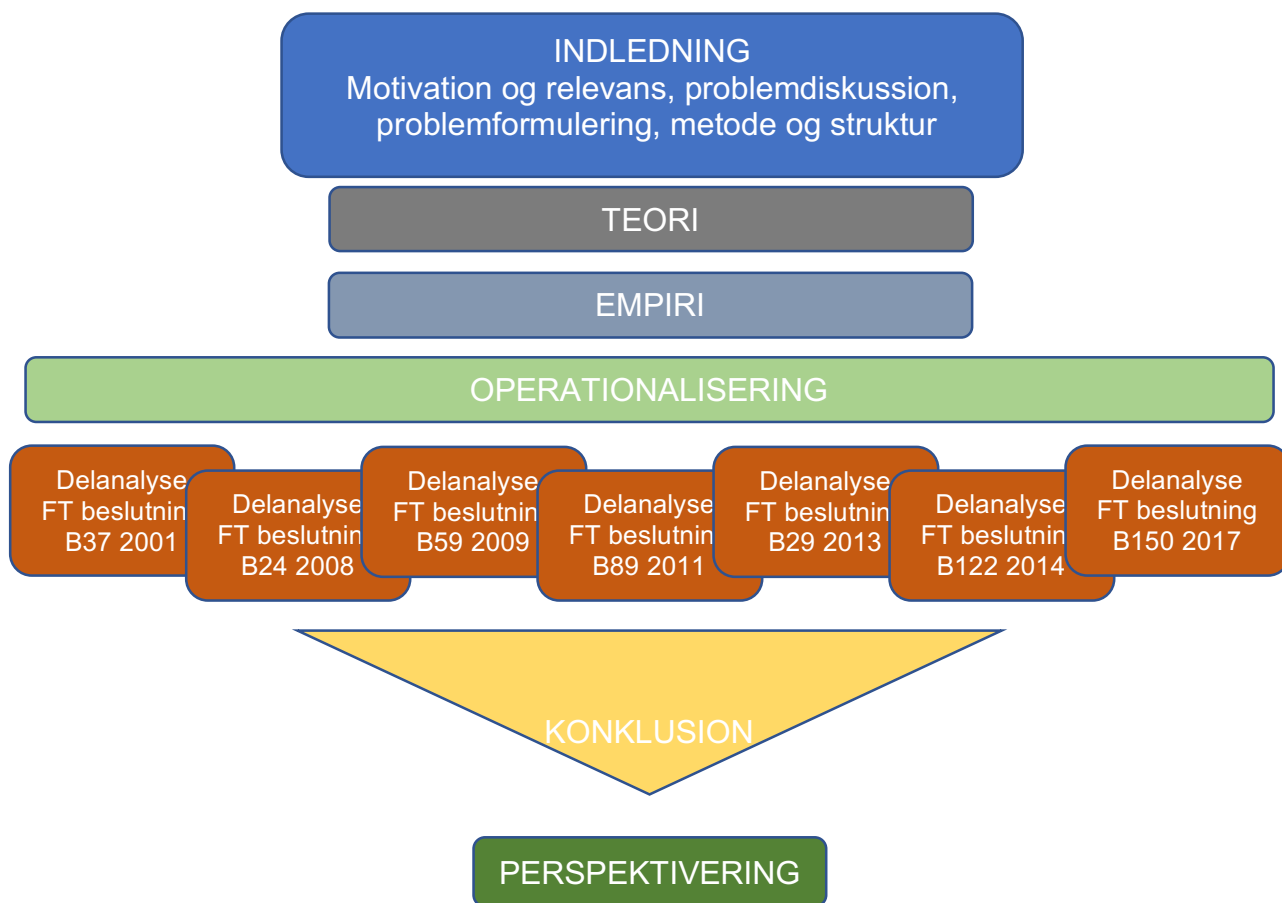
I hvilket omfang kan der med udgangspunkt i sikkerhedsliggørelse identificeres en rød tråd i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik siden 11. september 2001?

1.4 Metode og struktur

Det følgende afsnit har til formål at beskrive de overvejelser, der er gjort i forbindelse med selve opbygningen af projektet, herunder teorivalg, empirivalg og afgræsning. Derudover tilbydes læseren et indblik i, hvilken struktur, som er valgt, samt hvad de ovenfor nævnte delelementer, der er udvalgt som beskrivende for den røde tråd, består af.

Nedenfor ses en principskitse af projektets opbygning. Af denne fremgår det, at efter en balanceret indledning, samt præsentation og konkretisering af dels teori og dels empiri, gennemføres der syv delanalyser af syv forskellige folketingsbeslutninger. Derudover gennemføres der en delanalyse på tværs af folketingsbeslutningerne. Dette munder ud i en konklusion, der skal svare på problemformuleringen. Endeligt angiver jeg en kort perspektivering, der runder projektet af.

Analysekapitlet, der introduceres i forbindelse med operationaliseringen, indeholder både en kvantitativ del og en kvalitativ del. Jeg har valgt at anvende både kvantitative og kvalitative analyseelementer for der igennem at kunne identificere flere facetter af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik.

1.5 Centrale begreber

For at forstå koblingen mellem de forskellige elementer i en strategi har jeg inddraget en definition fra Harry R. Yarger vedrørende dette. En strategis overordnede formål er at tilsikre en samtænkt og prioriteret indsats af midler (Means) og metoder (Ways) således strategiens mål (Ends) ultimativt opnås. En strategi binder dermed midler og mål sammen. Det er strategien, der udstikker metoderne og sikrer, at midlerne indsættes prioriteret og med tyngde, således det politiske mål opnås (Yarger, 2008, s. 17).

I dette masterprojekt tager jeg udgangspunkt i Københavnerskolen, hvor et af de centrale begreber er sikkerhedsliggørelse (Wæver, 1997). I Københavnerskolen gentænkes og fornyes et generelt bredere sikkerhedsbegreb, da Københavnerskolen bevæger sig ud over den

traditionelle opfattelse af sikkerhed. Traditionelt set opfattes sikkerhed ofte som noget, der er relateret til militære emner, men Københavnerskolen argumenterer for, at andre områder også inddrages i tænkningen. Sikkerhedsliggørelse fremkommer ved, at et givent emne eller felt hæves over den almindelige førte politik, og hermed gøres til en afgørende eller eksistentiel sikkerhedsudfordring (Buzan, 1998). Dette forklares og beskrives nærmere under det selvstændige afsnit vedrørende teori.

Et yderligere tilknyttet centralt begreb for Københavnerskolen er begrebet referenceobjektet (Buzan, 1998, s. 36). Indenfor Københavnerskolen tages der udgangspunkt i, at et specifikt emne kan udpeges og efterfølgende blive præsenteret som en eksistentiel trussel mod referenceobjektet. I dette projekt vil emnet dansk sikkerhed være ensbetydende med referenceobjektet, hvorfor der er brug for en definition af dansk sikkerhed.

Dansk sikkerhed defineres i dette projekt som målet for den til enhver tid førte udenrigs- og sikkerhedspolitik. Dette mål er ultimativt at sikre nationens overlevelse. Målet består af en række delmål, herunder beskyttelse af Danmarks territoriale integritet og velstand, beskyttelse og udbredelse af danske værdier såsom frihed, demokrati, menneskerettigheder, markedsøkonomi, udvikling og retsprincipper, og endeligt et ansvar til at gøre en pligt som civiliseret nation gennem internationale organisationer, såsom FN, NATO og EU (Jakobsen, 2012, s. 109).

Disse delmål, der er centrale i forbindelse med analysen, udfoldes yderligere i afsnittet vedrørende operationaliseringen af projektet.

I forhold til empiri har jeg valgt at tage udgangspunkt i et udpluk af relevante folketingsbeslutninger. Jeg vil vise, hvordan disse dokumenter fra perioden 2001-2018 er sammenlignelige på tværs, og herved forfølge hovedsigtet i masterprojektet: At identificere en rød tråd, der spænder over perioden. Empirien udfoldes yderligere nedenfor ved sit selvstændige kapitel.

1.6 Afgrænsning

Jeg har valgt at anvende et dansk perspektiv, og dette kommer blandt andet til udtryk ved brugen af danske folketingsbeslutninger som empiri. Dermed afgrænser jeg opgaven til, hvordan Danmark ud fra et dansk perspektiv har sikkerhedsliggjort emner i forbindelse med den førte politik. På trods af dette relativt snævre ståsted vil jeg alligevel komme ind på, hvordan Danmark har ageret i udlandet på baggrund af netop disse folketingsbeslutninger. Derudover har jeg bevidst valgt at afgrænse projektet i forhold til en tidsperiode. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i perioden fra 2001 og til i dag. Dette har jeg gjort for at komme tættere på en periode i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, hvor asymmetriske trusler, herunder terror, i høj grad er kommet på dagsorden parallelt med mere klassiske, stat versus stat, trusler. Endeligt er det vigtigt for mig at understrege, at dette projekt forsøger - med udgangspunkt i min militære profession - at undersøge forhold i det primært politiske miljø. Dermed har jeg fravalgt at analysere og arbejde med militære doktriner og Forsvarets egen organisation. Dog kan projektet berøre Forsvarets overordnede opgaver og indretning, hvilket jeg ikke ser som en udfordring i forhold til projektet. Det er essentielt, at de militære og politiske niveauer kan arbejde tæt sammen, i forhold til at løse relevante udfordringer.

Jeg har valgt at arbejde indenfor konstruktivismen – konkretiseret ved Københavnerskolen. Dette betyder fravalg af andre teorier. Realismen, hvis grundlæggende vilkår er karakteriseret ved primært egeninteresser og principper omkring magtbalance mellem stater (Yarger, 2008, s. 57). Dette kunne derudover være blevet suppleret med teori om småstater (Rickli, 2008). Ligeledes kunne liberalismen tilbyde forklaringskraft i relation til alliancer, alliancedannelse, internationale institutioner og deres roller samt interdependens. Mit sigte, hvor sikkerhedsliggørelse og skabelse af narrativer er centrale processer, står i vejen for at anvende både realismen og liberalismen, hvorfor disse er fravalgt.

Kildeindsamlingen til projektet er afsluttet 3. januar 2019. Dermed er det forsøgt at gøre projektet så relevant og aktuelt som muligt indenfor de rammer, der er givet.

1.7 Videnskabsteori

Da jeg i dette projekt arbejder med begreber som italesættelse, narrativer og en ambition om at forstå andre og bygge bro mellem forskellige ståsteder, har jeg valgt en socialkonstruktivistisk tilgang. Kernen i socialkonstruktivismen er forestillingen om, at virkeligheden er noget der skabes i fællesskab (Holm, 2018, s. 157). Denne proces tager sit udgangspunkt i de interaktioner, der er mellem mennesker, og deres måde at betragte og tale om verden.

Det er dermed fortolkningen og det, at den menneskelige erkendelse er socialt konstrueret, der er centralt. Virkeligheden præges og formes af opfattelse og erkendelse af denne. Virkeligheden forstås som skabt af menneskelig handling, og kan derfor også forandres af mennesker. Det er altså aktørernes viden og praksis, som konstruerer den sociale virkelighed. Endvidere skal virkeligheden forstås som en individuel konstruktion, der konstrueres i spændingsfeltet imellem den enkeltes erfaring, viden og sociale liv. I den forbindelse er perception en vigtig part.

2. TEORI

Dette kapitels omdrejningspunkt er en beskrivelse af det teoriapparat, der anvendes i analysen. Kapitlet består af en kort gennemgang af de valgte teoretiske rammer. Formålet med denne gennemgang er at tilbyde læseren en fælles forståelse og udgangspunkt.

2.1 Konstruktivisme

Tyngden i konstruktivismen er den menneskelige bevidsthed og dennes plads. Konstruktivister hævder, at der ikke findes nogen ydre objektiv virkelighed. Den sociale og politiske verden er ikke en fysisk enhed, der eksisterer udenfor den menneskelige bevidsthed. Den sociale og politiske verden eksisterer kun som en italesat bevidsthed blandt mennesker (Jacobsen, 2015, s. 326). Det er en menneskelig opfindelse eller konstruktion af ren intellektuel og idemæssig karakter, og kan med rette beskrives som et sæt af ideer eller

system af normer, der er blevet arrangeret af bestemte mennesker på bestemte tidspunkter og steder. Hvis de tanker og ideer, der indgår i eksistensen af internationale relationer, ændrer sig, vil systemet også ændre sig, da systemet netop består af disse tanker og ideer.

Enhver gruppering, det være sig en stat, nation eller gruppe, har sine egne ideer, forestillinger og antagelser om sig selv som gruppe og ikke mindst om "de andre". Kort sagt består den politiske verden og international politik udelukkende af mennesker, da de skaber den. Der eksisterer intet socialt udenfor den menneskelige aktivitet eller uafhængigt af denne. Konstruktivismen er således en empirisk tilgang til studiet af international politik. Konstruktivister er blandt dem, for hvilke forskning drejer sig om fortolkning mere end forklaring (Jacobsen, 2015, s. 364). De er skeptiske overfor mulighederne for at have en neutral holdning til forskning, hvilket vil resultere i objektiv viden.

2.2 Københavnerskolen

Den danske professor Ole Wæver introducerede teorien om sikkerhedsliggørelse i sin afhandling *Concepts of security* fra 1997 (Wæver, 1997). I samarbejde med de to teoretikere Barry Buzan og Jaap de Wilde har de tre bygget videre på denne teori i Københavnerskolens bog "Security - A New Framework for Analysis" fra 1998 (Buzan, 1998).

Ole Wæver beskriver, at der fra tid til anden i forbindelse med sikkerhedspolitiske processer, hæves et givent emne op over den almindeligt førte politik. Dermed gøres et sådant emne til en afgørende sikkerhedsudfordring. Dette betragtes som sikkerhedsliggørelse (Buzan, 1998, s. 23). I Københavnerskolen gentænkes et bredere sikkerhedsbegreb, idet teorien bevæger sig ud over den traditionelle opfattelse af sikkerhed. Den traditionelle opfattelse af sikkerhed fokuserer ofte på militære spørgsmål, herunder styrkeforhold, kvantitet eller kvalitet. Men Wæver argumenterer for, at stadig flere sektorer udover den rent militære, potentielt kan behandles som værende sikkerhedsrelaterede. Dette under forudsætning af, at det pågældende referenceobjekt er truet (Buzan, 1998, s. 22).

Ligeledes åbner tænkningen op for, at relativt nye former for sikkerhedstrusler, herunder eksempelvis økonomiske trusler samt klima- og miljøtrusler, kan inddrages. Teoretikernes motivation til at udvide tænkningen med disse begreber skyldes, at der har vist sig et behov for en bredere ramme for at forstå nutidens sikkerhedsudfordringer. Dette behov er drevet af, at flere ikke-militære trusler har materialiseret sig på den internationale scene. Konkret er der kommet en erkendelse af, at klimaudfordringen potentielt kan ramme en stat – et referenceobjekt – så hårdt, at dets overlevelse er på spil.

Københavnerskolen deler sikkerhedsudfordringerne op i fem sektorer, herunder økonomi, miljø, politik, samfundsmæssig og militær (Buzan, 1998, s. 22).

2.3 Sikkerhedsliggørelse

Sikkerhedsliggørelse er en proces, hvor et givent emne betragtes som en sikkerhedsudfordring, der typisk er rettet mod staten (Buzan, 1998, s. 21). Sikkerhed er i denne sammenhæng ultimativ, hvorfor det i dette projekt omhandler staten Danmarks overlevelse.

”If one can argue that something overflows the normal political logic of weighing issues against each other, this must be the case because it can upset the entire proces of weighing as such” (Buzan, 1998, s. 24).

Traditionelt har omdrejningspunktet for sikkerhed ofte være militæret, da tænkningen har været, at sikkerhed i bund og grund omhandler overlevelse for stater og nationer. Indenfor Københavnerskolen tages der udgangspunkt i, at et specifikt emne kan udpeges som en udfordring eller trussel, og dette efterfølgende bliver præsenteret som en eksistentiel trussel mod et udpeget referenceobjekt. Ofte vil det være staten, der er referenceobjektet i forhold til de fem forskellige sektorer, der eksisterer indenfor Københavnerskolen. Det betyder konkret, at staten kan være decideret truet i forhold til sin eksistens på baggrund af en trussel. Referenceobjektet vil dermed ikke overleve, såfremt udfordringen ikke håndteres, imødegås

eller begrænses. Derfor skal et referenceobjekt beskyttes med de tiltag og ressourcer, der er nødvendige. Dette inkluderer anderledes tænkning eller det at anvende ressourcer, der ikke oprindeligt var tiltænkt eller frigivet til et sådant formål. Dette understreger det ekstraordinære.

"Thereby, the actor has claimed a right to handle the issue through extraordinary means, to break the normal political rules of the game" (Buzan, 1998, s. 24).

Med udgangspunkt i Københavnerskolen bliver sikkerhedsliggørelsen først reel, når truslen mod referenceobjekt bliver accepteret.

"..., but the issue is securitized only if and when the audience accepts it as such" (Buzan, 1998, s. 25).

Denne accept er ikke nødvendigvis ensbetydende med et flertal via afstemning, eller en anden demokratisk forankring. Accepten kan manifesteres i, at en trussel eller udfordring italesættes, og at der argumenteres for denne. Efterfølgende på baggrund af accepten afsættes der de nødvendige ressourcer.

Den praksis, der tilsikrer, at et emne sikkerhedsliggøres er en talehandling. Ifølge Københavnerskolen bliver emnet sikkerhedsliggjort ved, at italesætte emnet som værende en sikkerhedsudfordring. Ved hjælp af en sådan italesættelse vil udfordringen ændre karakter til noget eksistentielt relateret til referenceobjektet.

"The process of securitization is what in language theory is called a speech act" (Buzan, 1998, s. 26).

Sammenfattende kan det siges, at teorien vedrørende sikkerhedsliggørelse kan bidrage til en bedre forståelse af, hvordan et sikkerhedspolitisk emne potentielt kan hæves over øvrige emner på den politiske dagsorden. Dette sker som følge af, at en aktør udråber et specifikt

sikkerhedspolitisk emne til at være en eksistentiel trussel, og hermed karakteriserer et problem som en sikkerhedsudfordring, der ikke kan løses via traditionelle eller konventionelle metoder. Det sikkerhedspolitiske emne fremsættes hermed som havende absolut prioritet i forhold til øvrige emner. For at en sikkerhedsliggørelse kan anskues som vellykket, skal der opnås en anerkendelse og ikke mindst accept af emnet blandt det publikum, der skal sanktionere de tiltag, der skal implementeres for at imødegå den fremstillede trussel. Derudover skal der opnås en accept af, at det er nødvendigt at gribe til anvendelse af ekstraordinære midler for at imødegå netop den fremstillede trussel. Det er op til aktørerne at afgøre, hvorvidt der er tale om en sikkerhedsudfordring. Dette hænger sammen med italesættelsen og fremstillingen af den potentielle eksistentielle trussel, hvorfor denne også kræver en accept.

”Security is thus a self-referential practice, because it is in this practice that the issue becomes a security issue – not necessarily because a real existential threat exists but because the issue is presented as such a threat” (Buzan, 1998, s. 24).

3. EMPIRI

I dette kapitel præsenteres den empiri, der – med teorien som bagtæppe - analyseres i selve analysen. Jeg har empirisk valgt at tage udgangspunkt i syv folketingsbeslutninger, der har defineret rammerne for en række markante danske bidrag i international kontekst. Jeg har tilstræbt at medtage folketingsbeslutninger, der rammesætter forskelligartede danske bidrag, herunder hvilket værn, der har været største bidragsyder. Derudover er folketingsbeslutningerne fordelt ud over den samlede periode, 2001 – 2018. Endeligt indeholder folketingsbeslutningerne en forskellighed i forhold til den pågældende operations eller missions karakter, herunder om den er karakteriseret som en relativ hård eller relativ blød indsats. Jeg har i forbindelse med udvælgelsen af folketingsbeslutninger ikke skelet til, hvilken regering, der har haft serveretten i forhold til at fremlægge disse. Jeg betragter dermed folketinget som et såkaldt lukket system.

3.1 Folketingsbeslutninger

B 37, december 2001. Folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan. På baggrund af terrorangrebne i USA 11. september 2001 besluttes det, efter dialog og henvendelse fra USA, at Danmark stiller en række kapaciteter til rådighed for den amerikanskledede koalition, hvis operationsområde er i Afghanistan. Koalitionen har under amerikansk ledelse på dette tidspunkt gennemført en række offensive operationer. Det danske bidrag består af specialstyrker, C-130 transportfly samt F-16 kampfly samt støttepersonel (B37, 2001).

B 24, oktober 2008. Folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke (ISAF) i Afghanistan. På baggrund af NATO's forøgede rolle i Afghanistan i 2003 besluttes det, at Danmark skal forfølge det overordnede formål, herunder at bidrage til national, regional og global sikkerhed. Målet er gradvist at ændre balancen i retning af en større civil indsats og en mere tilbagetrukket militær rolle. Den danske indsats er yderligere beskrevet i strategien "den danske indsats i Afghanistan". Af denne strategi fremgår det, at tyngden i den danske indsats placeres i provinsen Helmand. Kernen i styrkebidraget er bataljonskampgruppen, der er en sammensat enhed fra forskellige forsvarsmyndigheder. (B24, 2008).

B 59, november 2009. Folketingsbeslutning om dansk militært bidrag til NATO's Operation Ocean Shield som led i den internationale indsats mod pirateri ud for Afrikas Horn. Som søfartsnation er det i Danmarks interesser, at trusler såsom pirateri imødegås. Det besluttes derfor at udsende danske skibsbidrag i rammen af NATO. Hovedopgaverne for NATO styrken er at imødegå piratskibe samt gennemføre eskorteopgaver af handelsskibe. Derudover kan den militære indsats suppleres med kapacitetsopbygningsprojekter. Styrkebidraget er centreret omkring et støtteskib, der med besætning, stab og støttepersonel udgør ca. 180 personer. En del af indsatsen bygger på tidligere erfaringer fra dels eskorte af World Food Programme skibe til Somalia, og dels en tidligere indsats i rammen af en amerikanskledet koalition (B59, 2009).

B 89, marts 2011. Folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til en international militær indsats i Libyen. På baggrund af den ustabile situation i landet, herunder libyske myndigheders brutale fremfærd overfor civilbefolkningen, besluttes det at udsende et dansk luftmilitært bidrag til indsættelse i det fulde spektrum af luftoperationer. Indsatsen vil forventeligt indledningsvist blive iværksat af en mindre kreds af lande, og efterfølgende er det forventningen at NATO vil tage over. Det danske bidrag har mandat til at deltage i begge konstellationer, både koalition og NATO. Det danske styrkebidrag vil i denne operation primært bestå af fire F-16 kampfly samt yderligere to i reserve. Dertil kommer stabsbidrag og logistisk støtte (B89, 2011).

B 29, december 2013. Folketingsbeslutning om dansk bidrag til FN's og OPCW's mission i Syrien. Efter kemiske angreb rettet mod civilbefolkningen i Syrien besluttes det fra FN's side at få identificeret og destrueret regimets kemiske våben. På baggrund af dette besluttes det, at Danmark skal stille transport- og eskortekapaciteter til rådighed for denne opgave. Denne folketingsbeslutning indeholder, udover tilsagnene om de maritime bidrag, muligheder for at udsende et lufttransportbidrag i form af et C-130 transportfly samt et personbeskyttelseshold. De to sidstnævnte kapaciteter kom aldrig i spil, eller blev udsendt (B29, 2013).

B 122, august 2014. Folketingsbeslutning om dansk militært bidrag til støtte for indsatsen i Irak. På baggrund af ISIL brutale fremfærd i blandt andet Irak besluttes det, at der fra dansk side skal udsendes et militært bidrag, der kan løse transportopgaver for den amerikanskledede koalition, der opererer i regionen, herunder Irak og Syrien. Styrkebidraget består af et C-130 transportfly samt støttepersonel. Bidraget har til formål at flytte personel og materiel fra Europa og ind i Irak (B122, 2014).

B 150, april 2017. Folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til NATO's fremskudte tilstedeværelse i Baltikum og Polen. I forbindelse med NATO topmødet i Warszawa i 2016 besluttes det at etablere en fremskudt militær tilstedeværelse i landene Estland, Letland,

Litauen og Polen. Dette skal ses som et skridt i retning af at øge NATO's afskrækkelses- og forsvarsprofil overfor Rusland. Det danske bidrag skal indgå i en britisk ledet enhed, og udgøres af en enhed i kompagnistørrelse samt et stabsbidrag, der skal indgå ved det estiske og britiske hovedkvarter. Denne fremskudte tilstedeværelse følger et rotationsprincip, hvor flere NATO lande bidrager (B150, 2017).

3.2 Kildekritik

Jeg vælger at anvende folketingsbeslutninger som empirisk grundlag, da jeg vurderer, at disse dokumenter har en karakter som værende troværdige. Processen, hvor en beslutning skal igennem folketinget i Danmark – den lovgivende forsamling – anser jeg for at være grundig og genstand for faste procedurer, hvilket minimerer fejlkilder og uhensigtsmæssigheder. Derudover er der i forbindelse med selve vedtagelsen af en lov mulighed for, at blandt andre den politiske opposition kan udfordre det udarbejdede materiale. Denne gennemsigtighed bidrager til empiriens troværdighed. Jeg kunne i mit projekt have valgt at tage flere folketingsbeslutninger med, eller alternativt byttet rundt på nogle. De syv, som jeg har taget med, er fordelt udover årene 2001 – 2018, og er i deres indhold, herunder fordelingen mellem overvejende militære eller civile virkemidler, væsensforskellige.

4. OPERATIONALISERING

I analysedelen gennemføres der først en kvantitativ delanalyse dernæst en kvalitativ delanalyse.

Den kvantitative delanalyse tager udgangspunkt i, at referenceobjektet er dansk sikkerhed.

Dette referenceobjekt – eller mål - består af en række delmål. Disse delmål er:

- Danmarks territoriale integritet og sikkerhed.
- Dansk velstand.
- Beskyttelse og udbredelse af frihed.
- Beskyttelse og udbredelse af demokrati.

- Beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder.
- Beskyttelse og udbredelse af markedsøkonomi.
- Beskyttelse og udbredelse af udvikling.
- Beskyttelse og udbredelse af retsprincipper.
- En pligt som civiliseret nation at handle gennem internationale organisationer.

(Jakobsen, 2012, s. 109).

Formålet med den kvantitative delanalyse er at undersøge, hvorvidt der gennem årene fra 2001 – 2018 kan identificeres en særlig vægtning af disse delmål i forbindelse med udfærdigelsen af de folketingsbeslutninger, der ligger til grund for danske internationale indsatser. Dette gøres ved at sammenholde empirien på tværs og dernæst sammentælle i hver enkelt folketingsbeslutning, hvor mange gange de ovenfor nævnte delmål er nævnt.

Den kvalitative delanalyse tager ligeledes udgangspunkt i, at referenceobjektet er dansk sikkerhed. Hver enkelt folketingsbeslutning analyseres for derigennem at afdække, hvorvidt et eller flere af de ovenfor nævnte delmål er truet af en sikkerhedsudfordring. Dette gøres ved at spore talehandlinger eller andet i folketingsbeslutningerne, der indikerer, at et sikkerhedspolitisk emne søges hævet over andre.

Den kvalitative delanalyse gennemføres efter nedenstående model (skitse). Hver enkelt folketingsbeslutning analyseres med henblik på at afdække, hvorvidt de enkelte delmål er truet af en sikkerhedsudfordring.

Referenceobjekt = Dansk sikkerhed	B37 2001	B24 2008	B59 2009	B89 2011	B29 2013	B122 2014	B150 2017
Delmål: <ul style="list-style-type: none"> • Danmarks territoriale integritet og sikkerhed • Dansk velstand • Beskyttelse og udbredelse af frihed • Beskyttelse og udbredelse af demokrati • Beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder • Beskyttelse og udbredelse af markedsøkonomi • Beskyttelse og udbredelse af udvikling • Beskyttelse og udbredelse af retsprincipper • En pligt som civiliseret nation at handle gennem internationale organisationer 							

5. ANALYSE

I dette kapitel behandles både den kvantitative og den kvalitative delanalyse. Den kvalitative analyse er delt op, således hver enkelt folketingsbeslutning gennemgås hver for sig i hver sin delanalyse. Disse delanalyser tager alle udgangspunkt i det beskrevne ovenfor, således den enkelte folketingsbeslutning analyseres og sammenholdes med de delmål, der samlet set

udgør dansk sikkerhed. Hver enkelt delanalyse afsluttes med en delkonklusion, der trækkes med videre til masterprojektet endelige konklusion.

Jeg har valgt at anvende både kvantitative og kvalitative analyseelementer. Det er dermed hensigten at identificere flere facetter af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er ligeledes min vurdering, at disse to typer af analyse supplerer hinanden godt.

5.1 Kvantitativ delanalyse

Nedenfor er det gengivet, hvor mange gange de enkelte delmål konkret er nævnt i de enkelte folketingsbeslutninger.

	B37 2001	B24 2008	B59 2009	B89 2011	B29 2013	B122 2014	B150 2017
Danmarks territoriale integritet		1					
Dansk velstand			2				
Beskyttelse og udbredelse af frihed				2			
Beskyttelse og udbredelse af demokrati		1					
Beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder		2		2		4	
Beskyttelse og udbredelse af markedsøkonomi							
Beskyttelse og udbredelse af udvikling		6	2				
Beskyttelse og udbredelse af retsprincipper		2		2			
En pligt som civiliseret nation at handle gennem internationale organisationer	FN:10 NATO:2 EU:	FN:7 NATO:6 (ISAF:16) EU:	FN:6 NATO:25 EU:	FN:13 NATO:2 EU:1	FN:18 NATO: EU:	FN:8 NATO: EU:2	FN: NATO:22 EU:

Centralt i B37 af 2001 står det beskrevet, "at Danmark fortsat bør yde sit solidariske bidrag til den internationale indsats mod terrorisme" og videre "En samlet dansk bidragspakke, der omfatter det humanitære område..." (B37, 2002, s. 3). Ovenstående viser dermed, at den danske indsats i Afghanistan indledningsvist lagde stor vægt på Danmarks rolle som en civiliseret nation, der bakker op om centrale FN forankrede beslutninger og udviser solidaritet med allierede. Denne relativt hårde militære indsats søges kombineret med en mere blød humanitær indsats.

I B24 af 2008 er det anført, "at Danmark i perioden 2008-2012 vil styrke sin indsats i Afghanistan, og at det er målet gradvist at ændre balancen i retning af en større civil indsats..." (B24, 2008, s. 3). Dette citat, kombineret med den kvantitative sammentælling ovenfor, viser, at siden den indledende indsats i 2001 har den samlede indsats ændret karakter. Med udgangspunkt i folketingsbeslutningen arbejdes der i 2008 - og derefter - i retning af en endnu mere bred indsats, hvor udbredelse og fastholdelse af danske værdier såsom retsprincipper, udvikling og menneskerettigheder spiller en stadig større rolle. Disse værdier er sammenfaldende med de delmål, der udgør den danske strategi. Danmark har altså en interesse i at fremme disse delmål i Afghanistan, da dette styrker dansk sikkerhed.

Fra B59 af 2009 kan det uddrages, "at der fra dansk og international side gøres en øget indsats for at medvirke til styrkelsen af den maritime sikkerhed for den civile skibsfart..." (B59, 2009, s. 2). Dermed indikeres det, sammenholdt med tabellen ovenfor, at de danske maritime bidrag i rammen af NATO er indsat primært med formål om dels at agere som en ansvarlig nation i det internationale system, og dels at sikre den civile skibsfart på verdenshavene. Og da Danmark er en betydelig aktør indenfor netop civil skibsfart, kan der argumenteres for, at det i nogen grad er dansk velstand, der forsvares ved at indsætte danske maritime enheder. Derudover tilsiger det at gøre noget ved piratproblemet ligeledes, at Danmark skal gøre sin pligt i det internationale samfund. Dermed er der overensstemmelse mellem det anførte i folketingsbeslutningen og de danske delmål, der samlet udgør dansk sikkerhed.

Af B89 af 2011 fremgår det at, ”et militært bidrag vil samtidig ligge i naturlig forlængelse af de danske bestræbelser på at støtte, at det internationale samfund optræder ansvarligt i ekstraordinære situationer, hvor der består fare for omfattende og alvorlige overgreb...” (B89, 2011, s. 2). Dermed fastslås det, at Danmark sigter på at tilhøre den gruppe af lande, der betragter sig selv som værende ansvarlige, da disse lande er villige til at gå langt for at skærme civile libyere fra disproportionale overgreb fra landets styre.

Fra B29 af 2013 kan det uddrages, at ”FN og OPCW har givet udtryk for, at man gerne ser Danmark støtte implementeringen af sikkerhedsrådsresolution 2118 ved bidrag med maritim transportkapacitet, maritim eskortekapacitet og maritim føringskapacitet, herunder varetage ledelsen af den samlede maritime transportoperation” (B29, 2013, s. 1). Samlet set optræder Danmark i forbindelse med denne operation som en ansvarlig nation, der på baggrund af henvendelse fra det internationale samfund – konkretiseret ved FN – løser en opgave stillet af det internationale system. Som nævnt ovenfor har Danmark også her appetit på at tilhøre den gruppe af lande, der betragter sig selv som værende ansvarlige, da disse lande er parate til at afsætte og binde ressourcer for at skærme civile fra voldsomme overgreb, herunder anvendelse af gas.

Centralt i B122 af 2014 er det, at ”For Danmarks vedkommende vil bidraget bestå af C-130J transportfly samt personel, jf. nedenfor, som skal løse transportopgaver til støtte for den amerikansk-ledede operation i Irak” (B122, 2014, s. 2). Der er dermed tale om, at Danmark, på dette relativt tidlige tidspunkt af den samlede kampagne, udelukkende skal løse transportopgaver, der skal støtte og facilitere andre nationernes hårdere operationer, herunder deciderede kamphandlinger.

Af B150 af 2017 fremgår det, at ”Regeringen ønsker, at Danmark skal bidrage til troværdigheden af NATO's artikel 5 i Washington-traktaten og sende et klart signal om alliancesolidaritet” (B150, 2017, s. 2). Citatet, kombineret med ovenstående tabel, viser, at det centrale for Danmark i denne sammenhæng er at fremstå som en ansvarlig allieret, der

bakker op om det vestlige fællesskab. Denne ansvarlighed udmøntes via NATO. Dette indikerer, at Danmark har behov for at understrege, at netop alliancesolidaritet spiller en stor rolle, særligt for små NATO lande. Derudover er det værd at understrege, at Danmark også selv tidligere har været en frontlinjestat tæt på Rusland.

Af den kvantitative analyse kan der udledes nogle tendenser, som der nedenfor konkluderes på.

De seks første folketingsbeslutninger har alle indeholdt en argumentation, der har taget udgangspunkt i FN resolutioner og mandater. I den seneste folketingsbeslutning, B150 af 2017, er FN ikke nævnt, kun NATO. Dette fortæller, at Danmark generelt tillægger det stor vægt at være en loyal del af både FN- og af NATO-familien. Det skal derudover understreges, at tiltagene i form af en styrkelse af NATO's tilstedeværelse omkring Østersøen, herunder Estland, Letland, Litauen og Polen ikke er en del af en væbnet konflikt, men mere skal ses som et krisestyringsværktøj. På baggrund af dette er det naturligt, at FN's rolle er tonet ned, hvorimod NATO's tilsvarende er talt op. Samlet set opfyldes delmålet at optræde som en civiliseret nation i verdenssamfundet dermed.

Den første folketingsbeslutning, B37 af 2001, indeholder minimalt vedrørende beskyttelse og udbredelse af danske værdier i modsætning til andre af folketingsbeslutningerne, hvor argumentationen for at tage del i en international opgave ofte er bredere forankret i de danske delmål, der samlet udgør dansk sikkerhed. Det centrale i B37 af 2001 er at være solidariske med USA, der har været udsat for et angreb, hvor FN efterfølgende ved resolution har tydeliggjort, at disse angreb truede den internationale sikkerhed og fred (B37, 2001, s. 1). Terrorangrebet i 2001 var på mange måder en opvågning til en ny virkelighed, hvor det pludseligt var muligt for enkeltpersoner eller grupperinger at planlægge og gennemføre storstilede angreb rettet mod mål i vesten.

Folketingsbeslutningerne relateret til den udvidede indsats i Afghanistan, B24 af 2008, indsatsen rettet mod pirateri ved Afrikas Horn, B59 af 2009, samt den primært luftmilitære indsats over Libyen, B89 af 2011, indeholder flere aspekter af de danske delmål. I forbindelse med disse internationale operationer argumenteres der både for beskyttelse og udbredelse af danske værdier, herunder menneskerettigheder, demokratisk udvikling og retsprincipper. Derudover beror indsatsen fortsat på FN mandater, og indsatsen udmøntes typisk via NATO. Disse folketingsbeslutninger opfylder dermed flere af de danske delmål, der samlet set understøtter referenceobjektet, dansk sikkerhed.

5.2 B 37, december 2001

I denne folketingsbeslutning er det beskrevet, at et af de danske delmål, der indgår i det samlede mål for dansk sikkerhed, er udfordret. Det danske delmål, der er under pres, er pligten til at handle som en civiliseret nation gennem internationale organisationer. Dette fremgår flere steder i folketingsbeslutningen, herunder ved citatet: "Umiddelbart efter terrorangrebene bekræftede FN's sikkerhedsråd ved resolution 1368 af 12. september 2001 retten til at udøve individuelt eller kollektivt selvforsvar i overensstemmelse med FN-pagtens artikel 51. Den 28. september 2001 fastslog FN's sikkerhedsråd endvidere ved resolution 1373, at terrorangrebene udgjorde en trussel mod den internationale fred og sikkerhed og bekræftede på ny retten til at udøve individuelt eller kollektivt selvforsvar" (B37, 2001, s. 1). Ovenstående skal forstås i den kontekst, at da FN sikkerhedsråd har vedtaget resolutioner, der sigter på at støtte op omkring USA efter terrorangrebene, har det næppe været i dansk interesse ikke at gøre det.

Den brede internationale forankring, der skal understøtte processen i forhold til at skabe rammerne for indsatsen, fremgår endvidere af citatet: "Bonn-aftalen af 5. december 2001 om Afghanistans fremtid, der endosseredes af FN's sikkerhedsråd ved resolution 1383 af 6. december 2001, omfatter indsættelsen af en overgangsadministration i Afghanistan i indledningsvist seks måneder fra 22. december 2001 (B37, 2002, s. 1).

Ved brug af talehandlingerne (Buzan, 1998, s. 26): "Dansk deltagelse i den internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan, herunder en udsendelse af danske styrker i denne sammenhæng, sker på grundlag af den i FN-pagtens artikel 51 fastlagte ret til individuelt eller kollektivt forsvar (B37, 2001, s. 1), og endvidere: "Koalitionens operationer ventes at fortsætte, indtil terrortruslen fra al Qaida og Taliban-styret er elimineret (B37, 2001, s. 2), italesættes situationens alvor. Denne alvor er, at danske styrker må forventes at blive indsat i offensive operationer mod en fjende i Afghanistan, og da der i det danske styrkebidrag indgår både specialoperationsstyrker og kampfly, kan det ikke udelukkes at disse involveres direkte i kamphandlingerne. Der er dermed tale om en ny og ekstraordinær situation, som det danske folketing skal tage stilling til.

Da det er i dansk interesse at genoprette og bevare sikkerheden i det nordatlantiske område generelt (B37, 2001, s. 1), kan der argumenteres for at også de danske delmål omhandlende landets territoriale integritet og sikkerhed, samt behovet for at sikre og udbrede almindelige frihedsrettigheder ligeledes er udfordret. Dette ses af citatet: "Strategien for koalitionens militære operationer forventes fremover at omfatte nedkæmpelse af al Qaida- og Taliban-styrker i Afghanistan samt etablering af et sikkert miljø for den afghanske overgangsadministration og den humanitære indsats" (B37, 2001, s. 2). Dermed skal en væbnet indsats rettet mod dels al Qaida og dels Taliban sikre, at afghanerne selv kan varetage sikkerheden på sigt, og endeligt skal der skabes muligheder for, at den humanitære indsats kan gennemføres. Alt dette vil indirekte genoprette og bevare sikkerheden i NATO's eget område, det nordatlantiske, da al Qaida og Taliban uden baser ikke vil kunne operere i samme målestok som tidligere i forbindelse med terrorangrebene i New York og Washington. Tesen er at nedkæmpe Vestens fjende i form af terrorister og dem, der støtter disse, allerede i Afghanistan, frem for at skulle kæmpe mod disse aktører siden hen i Europa eller Nordamerika.

Med citatet: "Adgangen til magtanvendelse for danske militære styrker, der stilles til rådighed for den internationale indsats til bekæmpelse af terrornetværk i Afghanistan, foreligger i

medfør af FN-pagtens artikel 51 om selvforsvar" (B37, 2001, s. 3), ses det for Danmark at være vigtigt, at grundlaget er på plads til denne indsats. Dette stemmer overens med det danske delmål om at agere i det internationale system som et civiliseret land, der er loyalt og tager ansvar til gavn for fællesskabet. Alt dette gøres gennem internationale organisationer, herunder FN. Dette understøttes endvidere med citatet: "Regeringen finder, at Danmark fortsat bør yde sit solidariske bidrag til den internationale indsats mod terrorisme og imødekomme anmodningen fra USA om et konkret dansk styrkebidrag" (B37, 2001, s. 3). Det er dermed vigtigt for Danmark at vise solidaritet med USA og FN. Denne solidaritet konkretiseres ved at imødekomme anmodningen.

Endeligt viser citatet: "En samlet dansk bidragspakke, der omfatter det humanitære område og genopbygning samt militære bidrag, vil udgøre et klart signal til omverdenen om fortsat dansk støtte til den internationale indsats mod terrorisme. Regeringen agter derfor at supplere det militære bidrag med et betydeligt dansk humanitært bidrag på foreløbigt 110 mio. kr. i 2002 samt et årligt bidrag på op til 100 mio. kr. de næste 4-5 år til genopbygning af Afghanistan" (B37, 2001, s. 3), at Danmark, udover det militære bidrag, gerne bidrager til genopbygningen af Afghanistan, og derudover yder humanitær støtte til der, hvor nøden er størst. Dette kan genfindes i de danske delmål, der omhandler beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder samt etablering af mere sikkerhed i et land, der er hårdt ramt af terrorister og kriminelle. I ovenstående citat bemærkes det i øvrigt, at det for Danmark er et vigtigt signal overfor omverdenen, at man ikke blot tager til Afghanistan med soldater og bomber, men også bidrager med værktøjer i den mere bløde ende af skalaen.

Konklusionen på denne delanalyse, der har taget sit afsæt i B37 af 2001, er, at Danmark har haft et stort ønske om at være solidarisk og loyal med primært USA. Efter, at terrorangrebene ramte de store byer i USA, og at verdenssamfundet har udtrykt sin forfærdelse, har det været i overensstemmelse med dansk sikkerhed at gøre noget sammen med amerikanerne. Dansk sikkerhed er bygget op om et hovedmål og en række delmål. Det er primært delmålet om at optræde som en loyal og civiliseret nation, som agerer med baggrund i FN eller andre

internationale organisationer, der trækkes på i 2001. I nogen grad er det ønsket om dels at beskytte samt udbrede basale menneskerettigheder, og dels at sikre fred og stabilitet indenfor eget lands grænser, der har været årsagen. Talehandlingerne i folketingsbeslutningen har lagt vægt på det grundlag, der ageres på, herunder FN sikkerhedsresolutioner, samt ønsket om at stå sammen med USA efter terrorangrebet. Accepten til at gennemføre udsendelsen af et dansk styrkebidrag er opnået, da folketingsbeslutningen blev vedtaget.

5.3 B 24, oktober 2008

I folketingsbeslutningen fra 2008 omhandlende tyngdeskiftet fra en overvejende militær indsats til en bredere funderet indsats, kan der identificeres en række af de delmål, som samlet set indgår i danske sikkerhed. Disse delmål har været udsat for sikkerhedsudfordringer i større eller mindre grad.

Da denne folketingsbeslutning er en videreudvikling af den danske indsats i Afghanistan, beror den – ligesom sin forgænger B37 af 2001 – på det internationale samfunds accept af sikkerhedsudfordringerne. Dette fremgår af citatet: FN's Sikkerhedsråd bemyndigede efter invitation fra den daværende afghanske overgangsregering ved resolution 1386 af 20. december 2001 og resolution 1510 af 13. oktober 2003 oprettelsen af en international sikkerhedsstyrke (ISAF) til at bistå den afghanske overgangsregering med opretholdelse af sikkerheden i Kabul og andre områder i Afghanistan. Mandatet for ISAF er senest blevet forlænget frem til d. 13. oktober 2009 ved sikkerhedsrådsresolution 1833 af 22. september 2008" (B24, 2008, s. 2). Det tillægges dermed fortsat værdi fra dansk side at optræde som en civiliseret og loyal nation, der indgår i det internationale system. Denne ageren sker gennem internationale organisationer såsom FN og NATO. Dette udbygges endvidere ved citatet: "Den samlede internationale militære tilstedeværelse i Afghanistan finder sted på grundlag af en invitation fra den afghanske regering samt FN's sikkerhedsrådsresolution 1386 af 20. december 2001..." (B24, 2008, s. 6), hvori det understreges, at den danske tilstedeværelse i Afghanistan dels er sanktioneret ved FN og dels sker på baggrund af invitation fra Afghanistan.

Delmålet om at kunne beskytte Danmarks territoriale integritet og sikkerhed indgår ligeledes i folketingsbeslutningen. Dette fremgår af citatet: "Det overordnede formål med den danske indsats i Afghanistan er at bidrage til national, regional og global sikkerhed ved at forhindre, at landet igen bliver et fristed for terrorister" (B24, 2008, s. 2), hvor det beskrives direkte, at ved at bekæmpe terroristerne i Afghanistan sikres det, at disse ikke kan gennemføre aktioner andre steder på kloden, herunder i Danmark. Dette understøttes af talehandlingen (Buzan, 1998, s. 26) i folketingsbeslutningen: "Afghanistan ventes i årene fremover fortsat at være præget af ustabilitet, og dermed udgør situationen i Afghanistan fortsat en potentiel trussel mod international fred og sikkerhed" (B24, 2008, s. 2). Citatet er forbundet med en vis ydmyghed, da det erkendes, at der ikke er nogen nemme eller hurtige løsninger på den eller de sikkerhedsudfordringer, der udspringer fra Afghanistan. Talehandlingen skal således være med til at fremhæve eksisterende sikkerhedsudfordringer, således disse adskiller sig fra andre udfordringer. Dermed kan der skabes en accept til at afsætte ekstraordinære ressourcer i form af danske soldater.

De danske delmål, herunder beskyttelse og udbredelse af retsprincipper, udvikling og menneskerettigheder indgår i folketingsbeslutningen. Af citatet: "Danmark har valgt at fokusere sin indsats på sikkerhed, kapacitetsopbygning af afghanske sikkerhedsstyrker, statsopbygning, uddannelse og forbedring af levevilkår. Kvinders vilkår og rettigheder og bekæmpelse af narkotikaøkonomien indgår som tværgående hensyn" (B24, 2008, s. 2), fremgår det, at det er en ambitiøs folketingsbeslutning, da der lægges op til en til tider meget bred indsats, der skal skabe positiv effekt indenfor en række områder eller sektorer. Dette videreudbygges med citatet: "Den overordnede målsætning med den militære indsats er, at Danmark i løbet af strategiperioden bidrager til at skabe forudsætninger for at udbrede de afghanske myndigheders autoritet i Helmand-provinsen. Det er målet at gøre de afghanske sikkerhedsstyrker parate til at gennemføre operationer på brigadeniveau og håndhæve den afghanske regerings myndighed i de vigtigste dele af provinsen og her understøtte civil afghansk myndighedsudøvelse" (B24, 2008, s. 3), der viser, Danmark får en stor rolle at spille

i en specifik provins, Helmand. Og i denne provins skal der blandt andet arbejdes i retning af at støtte op om den afghanske myndighedsudøvelse. Dette fremgår også af talehandlingen om: "... at det er målet gradvist at ændre balancen i retning af en større civil indsats og en mere tilbagetrukket militær rolle" (B24, 2008, s. 3), hvilket indikerer, at der bør udvises tålmodighed i forhold til at ændre balancen mellem militær og civil indsats. Dette fortæller, at nok er Danmark ambitiøs i sin målsætning om, hvad man vil opnå på baggrund af folketingsbeslutningen og den efterfølgende indsats, men omvendt er man også parat til udvise noget tålmodighed og ydmyghed inden den målsætning er nået.

Målsætningen vedrørende kapacitetsopbygning fremgår ligeledes i folketingsbeslutningen via citatet: "Opbygning af kapacitet i Afghanistan indgår centralt i den internationale og den danske militære indsats. Sideløbende med en robust militær indsats i det sydlige Afghanistan vil Danmark bidrage til opbygningen af de afghanske sikkerhedsstyrker" (B24, 2008, s. 3). Også her ses der en tilknytning til det danske delmål vedrørende beskyttelse og udbredelse af udvikling, der på længere sigt skal sikre et Afghanistan, der selv kan tage vare på sikkerheden. Dette understøttes yderligere af citatet: "Hertil kommer støtte gennem danske NGO'er og ekstraordinære humanitære bidrag, såfremt situationen tilsiger dette. Også på bistandsområdet vil kapacitetsopbygning indgå på alle niveauer af den offentlige administration og i civil samfundet for at sikre et afghansk ejerskab for udvikling" (B24, 2008, s. 3).

Det danske delmål vedrørende beskyttelse og udbredelse af demokrati indgår også i folketingsbeslutningen. Dette fremgår af citatet: "Samtidig skal den danske indsats bidrage til fremvæksten af et stabilt og mere udviklet Afghanistan, som kan tage vare på egen sikkerhed, fortsætte en demokratisk udvikling og fremme respekten for menneskerettigheder" (B24, 2008, s. 2). Dette nævnes endvidere i talehandlingen vedrørende den fremadrette udvikling i Helmand: "Et element i denne opgave vil bestå i at bidrage til at skabe sikkerhedsmæssige forudsætninger for vellykket gennemførelse af de kommende præsident- og provinsvalg i 2009 samt parlaments- og distriktsvalg i 2010" (B24, 2008, s. 4). For

Danmark er det vigtigt, jævnfør folketingsbeslutningen, at understøtte en demokratisk proces og udvikling i Afghanistan, da dette er indeholdt i et af de danske delmål. Dette stemmer overens med andre danske delmål, da et stærkere afghansk ejerskab overfor sikkerhedsudfordringerne i landet vil styrke den samlede indsats. Dette efterspurgte ejerskab opnås gennem afholdelse af valg, såfremt afghanerne oplever, at de dels har indflydelse på, hvem der skal lede dem og dels, at folkevalgte opnår en legitimitet.

Konklusionen på denne delanalyse er, at indsatsen i Afghanistan, der har sit afsæt i folketingsbeslutningen fra 2008, berører flere af de danske delmål, som samlet set indgår i dansk sikkerhed. De sikkerhedsudfordringer, der eksisterer i Afghanistan, lægger et pres på de danske ønsker om at skabe en stabil og positiv udvikling i landet. Sikkerhedsudfordringen relateret til, at terrorister kan anvende baser i Afghanistan som springbræt til operationer i Vesten, motiverer det danske folketing til en accept af at udsende danske styrker til landet. Sikkerhedsudfordringen relateret til, at den generelle sikkerhedssituation i Afghanistan er så dårlig, at afghanere ikke selv kan løse opgaven, motiverer det danske folketing til en accept af, at der indledningsvist udsendes en relativt robust dansk styrke. Denne danske styrke skal over tid afløses af afghanske sikkerhedsstyrker i tak med, at sikkerhedssituationen forbedres og, at afghanere selv tager mere ejerskab for den samlede opgaveløsning. Den danske indsats er fortsat solidt forankret i FN mandater, og udmøntes via NATO's mission i Afghanistan, ISAF. Dermed opfyldes det danske delmål om at være en loyal og civiliseret aktør i forbindelse med udenrigs- og sikkerhedspolitik.

5.4 B 59, november 2009

I denne folketingsbeslutning kan der identificeres en række af de delmål, der indgår i det samlede mål for dansk sikkerhed – referenceobjektet. Via citaterne: "... henviser til FN's Sikkerhedsrådsresolutioner 1814 (2008), 1816 (2008), 1838 (2008) og 1846 (2008) som mandat for Operation Ocean Shield. I resolutionerne anmoder FN's Sikkerhedsråd bl.a. om støtte til bekæmpelse af pirateri i farvandet ud for Somalia", og endvidere: "Deltagelsen sker i overensstemmelse med og i forlængelse af regeringens tidligere initiativer med hensyn til

pirateribekæmpelse i farvandet ud for Afrikas Horn jf. folketingsbeslutning B32... ” (B59, 2009, s. 2), fremgår det, at en dansk indsats bygger på et grundlag tilvejebragt fra FN's sikkerhedsråd. Dette taler ind i det danske delmål om at være et loyalt og civiliseret land, der agerer i det internationale system via internationale organisationer. Derudover trækkes der tråde tilbage til en tidligere indsats, herunder en maritim eskorteopgave, hvor World Food Programme skibe blev eskorteret til Somalia af danske orlogsskibe. Den danske indsats i rammen af NATO, der lægges op til med B59 af 2009 er altså i nogen grad en fortsættelse og forstærkelse af en tidligere indsats i det samme geografiske område. Ligeledes bygger NATO's Operation Ocean Shield også på tidligere erfaringer fra henholdsvis Operation Allied Protector og Operation Allied Provider.

Delmålet om at være et civiliseret land, der indgår i det internationale system underbygges yderligere med citatet: ”NATO flådestyrkerne kan i medfør af Sikkerhedsrådsresolution 1846 (2008) desuden operere i somalisk territorialfarvand. Sikkerhedsrådsresolution 1846 er baseret på en anmodning fra den somaliske overgangsregering (Transitional Federal Government of Republic of Somalia)... (B59, 2009, s. 2). De NATO styrker, herunder danske bidrag, der står foran at skulle operere i farvandet omkring Afrikas Horn er der på en invitation fra den internationalt anerkendte regering i Somalia, hvilket styrker grundlaget.

Endeligt berøres samme delmål i citatet: ”... bemyndiger de stater, der samarbejder med den somaliske overgangsregering om bekæmpelse af pirateri, til at sejle ind i somalisk territorialfarvand og dér i overensstemmelse med folkeretten at anvende den nødvendige magt til bekæmpelse af pirateri” (B59, 2009, s. 3). Dermed åbnes der op for, at danske flådeenheder kan operere inde på somalisk territorialfarvand og dermed være mere effektive i opgaveløsningen. Da alt dette sker på invitation fra regeringen i Somalia, og dermed bygger på en gensidig forståelse landene i mellem, taler det ind i det danske delmål vedrørende det, at være et civiliseret land, der via internationale organisationer og spilleregler indgår i det internationale system af lande.

De talehandlinger (Buzan, 1998, s. 26), der skal forstærke budskaberne, og hæve relevante sikkerhedsudfordringer op blandt andre fremgår flere steder i folketingsbeslutningen. Med citatet: "Som søfartsnation bør et element i denne indsats være, at Danmark på ny indsætter et sømilitært bidrag i den internationale indsats mod pirateri ud for Afrikas Horn" (B59, 2009, s. 2), viser regeringen, at Danmark har en forpligtigelse udover det sædvanlige. Denne forpligtigelse hænger sammen med den identitet, der ligger i at være en stærk aktør på det maritime område generelt. Ved endvidere at beskrive bredden i det opgavekompleks, der eksisterer for NATO's Operations Ocean Shield, understreges det, at den militære indsats ikke kan stå alene, men også har karakter af mere civil eller politimæssig karakter. Dette ses af: "... har følgende hovedopgaver: Indgreb overfor piratvirksomhed samt opsøgende indsats mod piratskibe, eskortering af civile fartøjer og afskrækkelse af pirater samt regional kapacitetsopbygning. Der vil efter behov være mulighed for i rammen af Operation Ocean Shield bl.a. – med flagstatens samtykke – at placere beskyttelseshold som bord på de skibe..." (B59, 2009, s. 2). Dermed rækkes der ud i mod andre af de danske delmål, der samlet set udgør dansk sikkerhed.

Delmålet vedrørende beskyttelse og udbredelse af dansk sikkerhed samt velstand fremgår af citatet: "Det er en af regeringens udenrigspolitiske prioriteter, at der fra dansk og international side gøres en øget indsats for at medvirke til styrkelsen af den maritime sikkerhed for den civile skibsfart i særligt udsatte områder" (B59, 2009, s. 2). Ligeledes kan delmålet vedrørende beskyttelse og udbredelse af udvikling identificeres i citatet: "Indsatsen skal også ses i sammenhæng med den støtte, som Danmark i samarbejde med de øvrige nordiske lande yder til kapacitetsopbygning af de østafrikanske reaktionsstyrkers maritime komponent. Herudover kan der blive tale om mindre bilaterale kapacitetsopbygningsprojekter" (B59, 2009, s. 2).

Dermed bliver konklusionen på denne delanalyse, at de danske bidrag til NATO's Operation Ocean Shield sigter på at støtte op om minimum tre af de delmål, der indgår i den samlede danske strategi. Ved først og fremmest at agere på baggrund af FN's Sikkerhedsresolutioner,

og udmønte disse gennem en af NATO's stående flådestyrker styrkes det delmål, at Danmark vil ses som en civiliseret og loyal aktør, der tager ansvar i forhold til globaliseret sikkerhedsudfordring. Derudover forholder folkeringsbeslutningen sig også til mere rene danske nationale interesser, da dansk sikkerhed og velstand er truet af en sikkerhedsudfordring, herunder pirateriet, der udgår fra Somalia. Danske søfolk og skibe sejler gennem højriskoområder ved Afrikas Horn, hvorfor det er i Danmarks interesse at sende sømilitære styrker ud, der kan gribe ind over for denne sikkerhedsudfordring. Derigennem forsvares danske nationale interesser, herunder sikkerhed og værdier, direkte. Dette stemmer overens med delmålene vedrørende beskyttelse og udbredelse af dansk sikkerhed og danske værdier. Endeligt forfølges delmålet vedrørende beskyttelse og udbredelse af sikkerhed og udvikling, da kapacitetsopbygningsprojekter i regionen ligeledes indgår i folketingsbeslutningen. Talehandlingerne har i denne folketingsbeslutning ikke været så markante. Dette kan skyldes, at formålet med udsendelsen af danske maritime bidrag til at imødegå sikkerhedsudfordringen vedrørende pirateri er mindre kontroversiel og risikobetonet sammenlignet med eksempelvis udsendelser til Afghanistan. Derfor har det i mindre grad været nødvendigt at sikkerhedsliggøre de udfordringer, som eksisterede, da der allerede var bred opbakning i folketinget. Under alle omstændigheder har folketinget ved sin accept sanktioneret udsendelserne.

5.5 B 89, marts 2011

I folketingsbeslutningen er det beskrevet, at et af de danske delmål, beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder, er truet af en sikkerhedsudfordring. Dette ses af citatet: "... Overgrebene har nået et omfang, hvor der er tale om grove og systematiske menneskerettighedskrænkelser, ligesom der kan være tale om forbrydelser mod menneskeheden." (B89, 2011, s. 2). Den talehandling (Buzan, 1998, s. 26), der understøtter processen med at hæve denne sikkerhedsudfordring op over andre udfordringer, er ligeledes beskrevet i folketingsbeslutningen. "FN's sikkerhedsråd vedtog den 26. februar 2011 enstemmigt resolution 1970, der med henvisning til de omfattende og systematiske krænkelser af civilbefolkningen i Libyen fastlagde målrettede sanktioner mod Libyen i form af

våbenembargo, rejseforbud og indefrysning af midler” (B89, 2011, s. 2). Det er dermed vigtigt fra dansk side at vise, at overgreb mod civilbefolkningen er ganske uforenelige med danske værdier og sikkerhedspolitik. Der er således skabt en argumentation for at skride til handling, hvilket i dette tilfælde omhandler, at folketinget skal sanktionere indsættelse af danske styrker.

Derudover er det i samme folketingsbeslutning beskrevet, at to andre af de danske delmål, herunder beskyttelse og udbredelse af retsprincipper samt retten og pligten til at agere som en ansvarlig nation, også er truet af sikkerhedsudfordringer. Dette fremgår af:

”Sikkerhedsrådet slår fast, at situationen udgør en trussel mod international fred og sikkerhed” (B89, 2011, s. 2). Talehandlingen (Buzan, 1998, s. 26), der hæver denne sikkerhedsudfordring op, er: “... henviser til anmodningen fra Den Arabiske Liga om etablering af en flyveforbudszone. Sikkerhedsrådet beordrer på denne baggrund en omgående og fuldstændig indstilling af kamphandlingerne i Libyen, herunder angreb mod civilbefolkningen...” (B89, 2011, s. 2). Ved at inddrage anmodningen fra Den Arabiske Liga italesættes det internationale samfund bredt, hvilket stemmer godt overens med Danmarks appetit på at være en ansvarlig og civiliseret nation, som vil det internationale samarbejde og agere gennem internationale organisationer.

Endeligt er det i folketingsbeslutningen beskrevet, at danske delmål, herunder dansk sikkerhed, beskyttelse og udbredelse af demokrati samt den internationale fred, alle er truede. Dette ses af citatet: “... vil kunne medvirke til at forhindre yderligere overgreb på Libyens civilbefolkning og bidrage til at fjerne truslen mod den internationale fred og sikkerhed i regionen” (B89, 2011, s. 2). Den talehandling (Buzan, 1998, s. 26), der bidrager til, at denne trussel hæves op er: ”et dansk militært bidrag til en international militær indsats i Libyen, der finder sted på grundlag af bemyndigelse fra FNs Sikkerhedsråd og efter anmodning fra Den Arabiske Liga...” og videre ”Det bemærkes, at det danske bidrag vil indgå i en bredspektret international indsats, der også omfatter humanitær støtte samt støtte til gennemførelse af Sikkerhedsrådets målsætning om bl.a. gennem dialog og politiske reformer at understøtte

grundlaget for en fredelig og bæredygtig løsning på krisen i landet” (B89, 2011, s. 2). Således er der atter fra dansk side en stor bekymring i forhold til overgrebene på civilbefolkningen, men det er ligeledes vigtigt for Danmark at beskrive, at den militære indsats sker på et bredt funderet grundlag, hvorfor FN og Den Arabiske Liga inddrages. Derudover understreges det, at den danske indsats ikke kun er militær, men også indeholder humanitær støtte.

Konklusionen på denne kvalitative delanalyse vedrørende B89 af 2011 må være, at referenceobjektet, dansk sikkerhed, er blevet beskyttet ved at sikkerhedsliggøre en række af de sikkerhedstrusler, der truer de delmål, som indgår i dansk sikkerhed. Denne sikkerhedsliggørelse er sket via en række talehandlinger, der kan genfindes i folketingsbeslutningen. I forbindelse med den danske indsats i Libyen har disse talehandlinger i overvejende grad taget udgangspunkt i et dansk ønske om at beskytte civilbefolkningen mod overgreb, et dansk ønske om at tage internationalt ansvar samt at indsatsen i det hele taget har været bredt funderet internationalt. Da det danske folketing har meddelt sit samtykke til folketingsbeslutningen, er der sket en accept af ovenstående.

5.6 B 29, december 2013

Med udgangspunkt i denne folketingsbeslutning ses danske delmål, herunder beskyttelse og udbredelse af en dansk værdi som menneskerettigheder at være under pres fra en sikkerhedsudfordring. Dette fremgår af folketingsbeslutningen via citatet: ”Et kemisk angreb mod Damaskus’ forstæder natten til den 21. august 2013 vurderes at have kostet over 1000 civile livet” (B29, 2013, s.1). Talehandlingerne (Buzan, 1998, s. 26), der i første omgang skal hæve denne udfordring op over andre, og siden skal sikre opbakning til at imødegå denne sikkerhedsudfordring, kan uddrages flere steder i folketingsbeslutningen. For det første viser: ”FN og OPCW har givet udtryk for, at man gerne ser Danmark støtte implementeringen af sikkerhedsrådsresolution 2118 ved bidrag med maritim transportkapacitet, maritim eskortekapacitet og maritim føringskapacitet, herunder varetage ledelsen af den samlede transportoperation” (B29, 2013, s.1), at Danmark bliver betragtet med seriøsitet i forhold til at løse en kompleks opgave, hvor stormagter som USA og Rusland i større eller mindre grad er

involveret. Dette vidner om, at Danmarks delmål, der beskriver nationens forpligtigelse til at tage ansvar i det internationale system, også bliver opfattet på samme måde af andre statslige aktører. Man må kunne forvente, at der også var andre nationer, der potentielt kunne have løst opgaven, da kapaciteterne, som efterspørges ikke er unikke. Men alligevel vælger FN og OPCW at rette henvendelse til Danmark, som værende et relativt lille land. For det andet viser citatet: "Det folkeretlige grundlag for et dansk bidrag til destruktions af kemiske våben i Syrien foreligger med Sikkerhedsrådets resolution 2118 af 27. september 2013. Heri fastslås det bl.a., at brugen af kemiske våben i Syrien udgør en trussel mod international fred og sikkerhed" (B29, 2013, s.1), at Danmark har sikret sig det internationale systems opbakning inden operationens påbegyndelse. For en relativt lille nation har det formodentlig været vigtigt at have det folkeretlige grundlag helt på plads inden starten på operationen. Dette underbygges endvidere af, at Danmark ligeledes har lagt vægt på, at praktiske forudsætninger ligeledes skulle være på plads. Dette understøttes af citatet: "Inden Folketinget vedtager nærværende beslutning om samtykke til det maritime bidrag, skal destinationen for den danske transport og omlastningen være fastlagt, og OPCW skal have truffet de nødvendige beslutninger i relation til transporten" (B29, 2013, s.1).

Konklusionen på denne delanalyse er, at dansk sikkerhed – referenceobjektet – i forbindelse med den maritime operation vedrørende borttransport af kemisk materiale fra Syrien er kommet under et sikkerhedsmæssigt pres. Dette pres er primært rettet mod to af de delmål, herunder beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder samt et dansk ønske om at tage ansvar i det internationale system, der indgår i referenceobjektet. Preset er blevet håndteret ved at sikkerhedsliggøre de udfordringer, som er beskrevet i folketingsbeslutningen. Konkret er der gennemført talehandlinger, der sikrer, at beskyttelse af menneskerettigheder og en fortsat tro på Danmarks loyale og ansvarlige rolle i det internationale system fortsat er vigtige for landet. Dermed er der i Folketinget skabt en accept af, at danske styrker anvendes til den fra FN anmodede maritime transportopgave.

5.7 B 122, august 2014

Med udgangspunkt i folketingsbeslutningen, der har til hensigt at opstille rammerne for den indledende danske indsats rettet mod terrorbevægelsen ISIL, fremgår det, at danske delmål er under pres. Dette pres er vendt mod de danske delmål, herunder beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder samt nationens ønske om at fremstå som et civiliseret land, der dels indgår i, og dels agerer via det internationale system. Presset eller sikkerhedsudfordringerne er fremkommet på baggrund af ISIL's voldsomme fremfærd i primært Syrien og Irak. Dette fremgår af citaterne: "Herunder er der også behov for, i overensstemmelse med princippet om Responsibility to Protect, at bistå myndigheder i Irak med at beskytte civilbefolkningen mod alvorlige overgreb" (B122, 2014, s. 2) og endvidere: "Den irakiske udenrigsminister har i brev af 25. juni 2014 til FN's generalsekretær understreget, at Irak står overfor en alvorlig trussel fra ISIL. På den baggrund opfordrer Irak FN's medlemsstater til efter nærmere aftale med den irakiske regering at yde støtte til Irak med henblik på at bekæmpe ISIL og beskytte irakisk territorium og befolkning" (B122, 2014, s. 3). Talehandlingerne (Buzan, 1998, s. 26), der skal hæve disse sikkerhedsudfordringer op blandt andre og understøtte argumentationen til at imødegå disse, fremgår af citaterne: "ISIL har systematisk begået massive overgreb, herunder massehenrettelser. FN sikkerhedsrådsresolution 2170 af 15. august 2014 fordømmer ISIL's grove krænkelser og overgreb mod civile. Siden ISIL i juni indledte offensiven i det nordlige Irak er yderligere hundredtusinder fordrevet fra deres hjem, og FN estimerer, at der nu er ca. 1-1,2 mio. internt fordrevne", og videre: "ISIL råder over betragtelige økonomiske og militære midler, som bl.a. er blevet styrket med kontrollen over oliefelter, omfattende plyndringer og tvangsbeskatning af befolkningerne i de erobrede områder" (B122, 2014, s. 2). Ved nøgternt i folketingsbeslutningen at beskrive ISIL's foreløbige sejre og momentum, der er bygget op på baggrund af en kynisk og brutal adfærd, italesættes der en form for nødvendighed til at handle. Og disse handlinger skal sikre en bedre beskyttelse af civilbefolkningen, og derudover skal de ske på baggrund af FN sikkerhedsrådsresolution samt på invitation fra Irak. Der ses dermed en sammenhæng med de danske delmål.

Ovenstående italesættelse styrkes yderligere ved citaterne: "EU's udenrigsministre hilste på deres møde den 15. august 2014 udpegelsen af en ny premierminister samt den amerikanske militære støtte til de irakiske nationale og kurdiske myndigheders kamp mod ISIL velkommen. EU-udenrigsministrene understregede endvidere det europæiske ansvar for at samarbejde med Irak..." (B122, 2014, s. 2), og videre: "Danmark har gennem mange år haft et humanitært engagement i Irak. FN vurderer, at samlet 1,5 mio. mennesker i det nordlige Irak pt. har behov for humanitær bistand, og den humanitære situation er blevet markant forværret med ISIL's angreb og overgreb" (B122, 2014, s. 3). Således forfølges de danske delmål, hvor det at agere som et civiliseret land i en international kontekst samt at beskytte og udbrede generelle menneskerettigheder er vigtige. Det er værd at bemærke, at EU i denne kontekst har en rolle at spille. Dette kan skyldes en enkel geografisk forklaring, da EU og Irak ikke er adskilt af mange hundrede kilometer. Derudover kan det skyldes EU's interesse i at undgå en forstærket flygtningestrøm fra konfliktområderne, der vil presse EU's evne til at håndtere så mange flygtninge på en gang. Endeligt kan det skyldes, at EU i sig selv ønsker at spille en forstærket rolle i forbindelse med EU's samlede udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Til slut viser citatet fra folketingsbeslutningen: "Der er tegn på, at ISIL forsøger at styrke sin militære tilstedeværelse syd for Bagdad. Samtidigt fortsætter de næsten daglige selvmordsangreb inde i byen. Disse angreb er navnlig rettet mod de shiadominerede kvarterer. Det er sandsynligt, at ISIL vil forsøge at få fodfæste i de sunnidominerede områder i og omkring Bagdad og med udgangspunkt herfra forsøge at svække sikkerheden i byen yderligere" (B122, 2014, s. 4), at situation i Irak samlet set er ganske alvorlig. Landet risikerede på daværende tidspunkt et muligt reelt kollaps, hvilket understreges med citatet: "Endvidere har USA i sin anmodning til Danmark understreget, at man samarbejder med allierede efter anmodning fra den irakiske regering om at hjælpe Irak med at slå tilbage mod ISIL's angreb" (B122, 2014, s. 3). Såfremt Irak var kollapsede på grund af kampe med ISIL, flygtningestrømme eller sunni-shia udfordringen, ville koalitionen indsats være blevet udfordret yderligere.

Konklusionen på denne delanalyse er, at dansk sikkerhed i forbindelse med ISIL's aggressive fremfærd i Irak og Syrien har været under pres. Denne udfordring har særligt presset to af delmål, der udgør dansk sikkerhed, herunder beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder samt Danmarks pligt til som civiliseret nation at agere via internationale organisationer i verden. Disse udfordringer er i folketingsbeslutningen blevet håndteret ved at italesætte særligt to hovedområder, der skal sikre opbakning til udsendelse af danske styrker. Dels udgør ISIL's brutale og barbariske adfærd et reelt problem, da denne rammer civile i uforholdsmæssig og uacceptabelt omfang, hvilket skaber usikkerhed og frygt. Dels sker en dansk indsats i fuldstændig overensstemmelse med Irak, USA, EU og FN, hvilket indikerer bredden og legitimiteten af den koalition, der skal håndtere de sikkerhedsmæssige udfordringer. Denne bredde i det internationale samfunds opbakning flugter godt overens med det danske delmål, hvor det at agere civiliseret og loyalt via internationale organisationer, er en styrke.

5.8 B 150, april 2017

På baggrund af denne folketingsbeslutning kan der identificeres danske delmål, som man har villet forfølge. Dette ses af citatet: "Under NATO-topmødet i Warszawa i juli 2016 besluttede stats- og regeringscheferne at etablere en fremskudt tilstedeværelse (enhanced forward presence, eFP) i de baltiske lande og Polen som en del af alliansens styrkede afskrækkelses- og forsvarsprofil", og videre: "Regeringen ønsker, at Danmark skal bidrage til troværdigheden af NATOs artikel 5 i Washington-traktaten og sende et klart signal om alliancesolidaritet" (B150, 2017, s. 2). De talehandlingerne (Buzan, 1998, s. 26), der skal understrege situationens alvor ses af: "Således har særligt de baltiske lande og Polen oplevet en stigende militær aktivitet i deres østlige nærområde." og derover: "Det har været vurderet nødvendigt at etablere den fremskudte tilstedeværelse i lyset af den usikkerhed, som er afstedkommet af bl.a. Ruslands ulovlige annektering af Krim-halvøen, handlinger i Østukraine samt udviklingen af i det generelt mere komplekse sikkerhedsbillede, som Alliancen står overfor mod øst" (B150, 2017, s. 2). Disse talehandling skal således være med til at hæve disse særlige sikkerhedsudfordringer op over andre udfordringer. Der kan således ikke være tvivl om, at

NATO's handlinger og den danske folketingsbeslutning skal ses som reaktioner på særligt Ruslands aggressive fremfærd og truende handlinger relativt tæt ved NATO' grænser. Da Danmarks delmål om dels at være en troværdig og civiliseret aktør på den internationale scene, og dels ultimativt at forsvare sit eget territorium og sikkerhed er blevet udfordret, har det været nødvendigt at sætte et relativt kraftigt spotlight på Ruslands adfærd, der konkret italesættes som værende ulovlig.

Denne argumentation videreudbygges med citatet: "Det danske styrkebidrag udsendes med henblik på at demonstrere alliancesolidaritet med Danmarks allierede i de baltiske lande og Polen og dermed bidrage til en troværdig afskrækkelses- og forsvarsprofil for NATO som helhed" (B150, 2017, s. 2). Vigtigheden og alvoren af dette italesættes med citatet: "Den samlede danske enhed vil i overensstemmelse med NATO's strategiske direktiv blive udsendt som en kampklar formation, der i krisesituationer kan sættes på højt beredskab" (B150, 2017, s. 2). Om end folketingsbeslutningen tager stilling til, at et dansk styrkebidrag udsendes med mandat til udvidet selvforsvar, er regeringen forpligtiget til at følge situationen nøje. Skulle der ske en eskalering af situationen, der medfører en potentiel udvikling til en egentlig artikel 5 operation, jævnfør Washington-traktaten, skal Folketinget atter træde sammen for at tage stilling til yderligere magtbeføjelser (B150, 2017, s. 2). Dette fortæller noget om, at der på trods af alvoren i beslutningen, herunder signalet vedrørende alliancesolidaritet og skærpet afskrækkelsesprofil, fortsat er en relativ stram politisk styring med, hvilket mandat danske enheder tildeles. Dette kunne indikere en anderledes og sund politisk interesse, da Danmark i dette scenarie potentielt kan ende op med at stå med en anden stat som modstander. Derfor er det fra politisk niveau interessant at have kontrol med en eventuel eskalering eller deeskalering.

Det danske delmål om at optræde som en troværdig og civiliseret nation, der agerer gennem anerkendte internationale organisationer, kommer til udtryk i folketingsbeslutningen med citaterne: "Det folkeretlige grundlag for det danske militære bidrag er et samtykke fra de baltiske lande og Polen" og endvidere: "Under NATO-topmødet i Warszawa i juli 2016

besluttede stats- og regeringscheferne, herunder fra de baltiske lande og Polen, enstemmigt etableringen af den fremskudte tilstedeværelse.” Det er fra folketinget vigtigt at understrege, at dette danske initiativ sker på et korrekt grundlag, herunder at man er ønsket fra de berørte nationers side, og at man er en del af større alliance, der ønsker at agere. Dette understreges endvidere af talehandlingen: ”Såfremt der opstår en situation, hvor de baltiske lande eller Polen bliver udsat for væbnet angreb, er der i henhold til FN-pagtens artikel 51 en adgang til individuelt eller kollektivt selvforsvar”. Også her har det i folketingsbeslutningen været relevant at belyse situationens alvor i form af truslen om eventuelle væbnede angreb henover grænserne i de af NATO’s udsatte medlemslande, der har Rusland som nabo.

Konklusionen på denne delanalyse, der har taget udgangspunkt i tiltag vendt mod Rusland via øget tilstedeværelse i de baltiske lande og Polen er, at dansk sikkerhed – referenceobjektet – er udsat for en sikkerhedsmæssig udfordring. Denne udfordring kan deles op i to, da den dels er rettet mod det danske delmål om altid at agere som en troværdig og civiliseret nation, der handler i rammen af internationale organisationer, herunder NATO. Og dels kan den russiske trussel potentielt udvikle sig yderligere i en negativ retning. Dette indikerer, at den danske territoriale integritet indirekte på nuværende tidspunkt, og potentielt direkte på sigt også er på spil. Udfordringerne er blevet håndteret ved at sikkerhedsliggøre særligt to temaer i folketingsbeslutningen. Konkret er der gennemført talehandlinger, der sikrer, at NATO og dennes alliancesolidaritet er en hjørnesten for opnåelse af sikkerhed – også for Danmark. Dette giver god mening, da Danmark også er et lille land sammenlignet med de baltiske lande. Dermed skal en solidarisk tilgang til den sikkerhedspolitiske modpart i regionen, herunder Rusland, sikre alle medlemslande, særligt de små, en stærk og beskyttende paraply i form af NATO’s fællesskab. I denne folketingsbeslutning er det relativt klart beskrevet, at Rusland anses for at være den aggressive part, hvilket underbygges med historikken fra Krim-halvøen og det østlige Ukraine. Historisk har Danmark også været en såkaldt frontlinjestat. Dette kan bidrage til forklaringen om, at der fra det danske folketings side er en accept af at udstationere danske militære styrker i et land, der nu er at betragte som en frontlinjestat.

6. KONKLUSION

I dette kapitel vil jeg indledningsvist samle op på delanalyserne og delkonklusionerne derfra. På baggrund af dette vil jeg efterfølgende svare på spørgsmålet fra problemformuleringen.

I hvilket omfang kan der med udgangspunkt i sikkerhedsliggørelse identificeres en rød tråd i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik siden 11. september 2001?

I den kvantitative delanalyse, der undersøger alle folketingsbeslutningerne på tværs, ses der en tendens. Denne tendens er, at det særligt er det danske delmål vedrørende det at være en civiliseret og loyal aktør, som agerer gennem internationale organisationer, der er det gennemgående træk. Derudover inddrages delmålene vedrørende beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder, demokratiudvikling, udvikling af samfund samt retsprincipper i nogen grad. Endeligt inddrages danske nationale interesser, herunder beskyttelse af dansk velstand, territorial integritet og sikkerhed også. Ved at sikkerhedsliggøre disse delmål gennem talehandlinger i diverse folketingsbeslutninger er der sikret en accept til at udsende og anvende danske militære bidrag i forbindelse med internationale operationer.

I delanalysen, med udgangspunkt i B37 af 2001, ses det, at de talehandlinger, der er blevet anvendt i folketingsbeslutningen, har sikret opbakning til udsendelse af danske militære bidrag til Afghanistan. Disse talehandlinger har taget udgangspunkt i at stå sammen med USA efter terrorangrebet og endvidere, at denne aktivistiske udenrigs- og sikkerhedspolitik sker på baggrund af mandat fra FN. Dermed skabes accepten hovedsagligt med argumentationen om, at Danmark intentionelt optræder som en loyal og civiliseret nation, der agerer med baggrund i FN eller andre internationale organisationer.

Der er taget udgangspunkt i flere af de danske delmål, når der kigges nærmere på delanalysen, som har sit afsæt i B24 af 2008. Der indikeres således en bredere tilgang i forbindelse med de talehandlinger, der har skullet opnå en accept til udsendelse af danske

militære styrker. Da sikkerheden i Afghanistan på daværende tidspunkt var dårlig, var det nødvendigt at anvende en international sikkerhedsstyrke, ISAF, for at skabe så meget ro, at der – i videst mulig omfang – parallelt med dette, kunne igangsættes en kapacitetsopbygning indenfor for flere sektorer. Delmål vedrørende beskyttelse og udbredelse af sikkerhed og udvikling samt et fortsat solidt FN mandat, hvor NATO er den udøvende part, ses at have været styrende.

Med udgangspunkt i delanalysen lavet på baggrund af B59 af 2009 ses der en tilknytning til tre af de danske delmål, der samlet indgår i referenceobjektet. Talehandlingerne i folketingsbeslutningen argumenterer for at skabe opbakning og accept til, at Danmark skal tage ansvar som en civiliseret og loyal nation, der indgår i verdenssamfundet. Derudover udsendes danske maritime styrker med henblik på at forsvare og beskytte danske interesser, herunder personel, materiel og økonomi, der alle er truet af den påvirkning, direkte eller indirekte, som pirater kan forårsage. Endeligt ønsker Danmark at bidrage til beskyttelse og udbredelse af sikkerhed og udvikling via kapacitetsopbygningsprojekter i regionen.

I delanalysen, med baggrund i B89 af 2011, indikeres det, at accepten til at deltage i denne internationale operation er fundet i primært to af de delmål, der indgår i dansk sikkerhed. For det første er der et ønske om beskytte civilbefolkningen mod overgreb – beskytte menneskerettigheder – og for det andet er der et ønske om at tage ansvar i det internationale samfund, og gøre dette via FN mandater.

I delanalysen, med udgangspunkt i B29 af 2013, ses der talehandlinger, der understøtter en accept til udsende danske maritime bidrag. Der er fra dansk side et ønske om at beskytte menneskerettigheder og fortsat at forfølge rollen som et loyalt og ansvarligt land i det internationale system. Dermed opfyldes to af delmålene, der indgår i dansk sikkerhed.

Med udgangspunkt i delanalysen lavet på baggrund af B122 af 2014 indikeres det, at det primært er de to delmål, beskyttelse og udbredelse af menneskerettigheder samt Danmarks

rolle og pligt til at optræde som en civiliseret nation i det internationale system, der anvendes som argumentation. Denne argumentation – eller talehandling – anvendes til at udsende et militært bidrag, der har til formål at bidrage til kampen mod ISIL.

Det er primært Danmarks ønske om at agere som et troværdigt og civiliseret NATO medlem, der handler i rammen af internationale organisationer, som skaber grundlaget for talehandlingerne i folketingsbeslutningen B150 af 2017. Talehandlingerne tager udgangspunkt i alliancesolidaritet og territorial integritet samt sikkerhed.

Referenceobjektet i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik er dansk sikkerhed, og omdrejningspunktet for dette er ultimativt statens overlevelse. Som beskrevet ovenfor er dette referenceobjekt underopdelt i en række delmål. Af disse delmål er der et, Danmarks rolle og pligt til at handle som en ansvarlig nation i det internationale samfund, der ofte går igen i forbindelse med argumentationen til at indsætte danske styrker i internationale operationer siden 2001. Der kan dermed identificeres en rød tråd i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik da dette delmål, ofte suppleret med et eller flere af de andre tilsvarende delmål, anvendes i de talehandlinger, der skal tilvejebringe en accept til udsendelse af danske styrker. De enkelte delmål er ikke nødvendigvis direkte truede af en konkret sikkerhedsudfordring i forbindelse med denne sikkerhedsliggørelse, men truslen kan optræde i en indirekte form, der potentielt på et senere tidspunkt kan udvikle sig i en alvorlig retning.

På baggrund af den samlede analyse indikeres det, som nævnt ovenfor, at delmålet vedrørende Danmarks loyale og ansvarlige rolle ofte går igen i forbindelse med sikkerhedsliggørelsen. Dette delmål kan yderligere underinddeles, da loyaliteten ofte er knyttet til NATO, særligt USA, og ansvarligheden ofte er knyttet til FN. Delmålene vedrørende dansk sikkerhed og velstand hører til i en kategori, hvor nationale danske interesse er på spil, hvorfor der kan skabes accept på denne baggrund alene. Dette kan eksemplificeres ved udsendelsen af danske maritime bidrag til farvandene omkring Afrikas Horn, hvor danske søfolk, skibe og interesser var truede. Delmålene vedrørende beskyttelse og udbredelse af

henholdsvis retsprincipper, udvikling, markedsøkonomi, menneskerettigheder, demokrati og frihed hører til i en kategori for sig selv. I denne kategori er referenceobjektet ikke nødvendigvis udsat for en direkte sikkerhedstrussel, med ved at håndtere de udfordringer der er, kan den langsigtede effekt være positiv – også for Danmark. Dette kan eksemplificeres ved den bredere indsats i Afghanistan, hvor den overordnede hensigt var at opbygge en statsmagt og administration, der kunne stå på egne ben, hvilket ville styrke sikkerheden globalt.

7. PERSPEKTIVERING

I dette kapitel vil jeg perspektivere masterprojektet. Jeg vil derfor beskrive, i hvilken retning dette projekt også kunne have udviklet sig i. Derudover vil jeg beskrive, hvad et nyt skriftligt projekt udarbejdet på baggrund af dette kunne undersøge. Endeligt vil jeg anføre, hvad jeg selv er blevet klogere på i forbindelse med udarbejdelsen af dette masterprojekt.

Dette masterprojekt er skrevet under FAK Institut for Strategi, hvilket trækker i retning af, at dets indhold centrerer omkring international politik og større – statslige eller ikke statslige - aktører. I forbindelse med udarbejdelse af projektets analysedel kunne der være potentiale i at undersøge nærmere, hvilke konsekvenser vægtningen af forskellige delmål relateret til dansk sikkerhed har haft for Forsvaret. Såfremt projektet var blevet skrevet under FAK Institut for Militære Operationer, ville det have været oplagt at tage udgangspunkt i Krigsførelsens Kredsløb til at undersøge dette. Via denne model, kunne jeg have analyseret, hvilke konsekvenser sikkerhedsliggørelsen har haft for henholdsvis Forsvarets organisation, Forsvarets doktrin og Forsvarets teknologiske niveau. Krigsførelsens Kredsløb tager udgangspunkt i, at systemer har indvirkning på hinanden (*systems of systems*), og således påvirker de forskellige elementer hinanden.

Derudover kunne det, på baggrund af dette masterprojekt, være interessant at undersøge, hvordan det efterfølgende er gået i nogle af de lande, hvor Danmark har forsøgt at påvirke

udviklingen. Da en række af de danske delmål, der indgår i referenceobjektet, drejer sig om at beskytte og udvikle en række værdier, eksempelvis menneskerettigheder, retsprincipper og sikkerhed, ville det være relevant at analysere, hvordan eksempelvis Afghanistan og Libyen har opfattet dette. Og endvidere hvordan disse lande har taget i mod denne påvirkning fra dels Danmark og dels fra det internationale samfund.

Endeligt er jeg blevet nysgerrig på at undersøge den bagvedliggende økonomi, der skal til for at realisere, alt det Danmark gerne vil i forbindelse med den førte udenrigs- og sikkerhedspolitik, og som er beskrevet i empirien til dette projekt. En sådan analyse kunne derfor sammenholde de folketingsbeslutninger, der sender danske styrker ud i verden, med henholdsvis forsvarslig, finanslove eller anden finansiering, herunder freds- og stabiliseringsfonden. En sådan analyse vil kunne komme tættere på, hvorvidt der er en sammenhæng eller diskrepans mellem mål og midler.

I forhold til min egen praksis i Forsvarskommandoen er jeg personligt blevet klogere i forbindelse med udarbejdelsen af dette masterprojekt. Først og fremmest er jeg blevet anderledes opmærksom på, at værktøjerne i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik er flere end blot militære virkemidler. Derudover er jeg blevet nysgerrig på, om muligt, at identificere talehandlinger eller lignende i forbindelse med, at en problemstilling bliver italesat. Endeligt er jeg blevet mere tryk, når jeg læser de folketingsbeslutninger, der har til formål at udsende danske militære styrker i skarpe operationer. Efter at have arbejdet indgående med disse er jeg kommet frem til, at de er gennemarbejdede rammedokumenter, hvor indholdet er afstemt mellem interessenterne, men hvor der også er en indbygget handlefrihed.

8. KILDER

Kildeindsamlingen til projektet er afsluttet 3. januar 2019.

Altingets hjemmeside 2. januar 2019, EU guide. <https://www.altinget.dk/eu-guide/artikel/hvad-er-eus-rolle-i-flygtningekrisen>

B 37, december 2001. Folketingsbeslutning om dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan.

B 24, oktober 2008. Folketingsbeslutning om styrkelse af det danske bidrag til den internationale sikkerhedsstyrke (ISAF) i Afghanistan.

B 59, november 2009. Folketingsbeslutning om dansk militært bidrag til NATO's Operation Ocean Shield som led i den internationale indsats mod pirateri ud for Afrikas Horn.

B 89, marts 2011. Folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til en international militær indsats i Libyen.

B 29, december 2013. Folketingsbeslutning om dansk bidrag til FN's og OPCW's mission i Syrien.

B 122, august 2014. Folketingsbeslutning om dansk militært bidrag til støtte for indsatsen i Irak.

B 150, april 2017. Folketingsbeslutning om et dansk militært bidrag til NATO's fremskudte tilstedeværelse i Baltikum og Polen.

Breitenbauch, Henrik, Kompas og kontrakt for en dansk sikkerhedsstrategi, Dansk Institut for Militære Studier, maj 2008.

Buzan, Wæver, de Wilde, Security: A new framework for analysis, 1998. Boulder, London.

Danmarks Radios hjemmeside 2. januar 2019, Tema: Brexit.

<https://www.dr.dk/nyheder/tema/brexit>

Holm, Andreas Beck, Videnskab i virkeligheden, 2. udgave, 2018. Samfundslitteratur.

Jacobsen, Michael Hviid og andre, Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning, 3. udgave, 2015. Hans Reitzels forlag.

Jakobsen og Møller, Good News: Libya and the Danish Way of War, Danish Foreign Policy Yearbook, 2012.

Jensen, Carsten, Rusland i Mellemøsten, Forsvarsakademiet 2016.

Jyllandspostens hjemmeside 2. januar 2019, 10 ting Trump har sagt, <https://jyllands-posten.dk/international/usa/ECE10743700/10-ting-trump-har-sagt-som-boer-bekymre-andre-natolande/>

OLFI hjemmeside 2. januar 2019, Forsvarschef sår tvivl om Danmarks fremtidige alliancepartnere, <https://olfi.dk/2018/06/14/forsvarschef-saetter-spoergsmaalstegn-ved-danmark-alliancepartnere/>

Rickli, Jean Marc, European small states' military policies after the Cold War: From territorial to niche strategies, 2008. Cambridge Review of International Affairs.

Regeringens hjemmeside 30. december 2018, Regeringsgrundlaget af november 2016, <https://www.regeringen.dk/nyheder/her-er-det-nye-regeringsgrundlag/>

Statsministeriets hjemmeside 2. januar 2019, Regeringer fra 1848. http://www.stm.dk/p_7812.html

Udenrigsministeriets hjemmeside 2. januar 2019, Regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi 2019-2020. <http://um.dk/da/Udenrigspolitik/aktuelle-emner/udenrigs-og-sikkerhedspolitisk-strategi-2019-20>

Wæver, Ole, Concepts of security, 1997. Københavns Universitet.

Yarger, H.R, Strategy and the National Security Professional – Strategic Thinking and Strategy Formulation in the 21st Century. 2008. Westport: Praeger Security International.